

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 86 - no. 7/8 - juli/augustus 1984

Nationale Imkersdag (zie pagina 220)

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

bijenteelt

INHOUD

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
**VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND**

Opgericht 1897

Hoofdredacteur
Chris Maillie

Redactieleden
Therese Rive
Ko Zoet

Vaste medewerkers
Otto de Kat
Arjen Neve
Jan van de Veluwe

Ledenblad
Oplage 8200
Verschijnt 11 x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd

Proefnummers
f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven
op aanvraag

**REDACTIE, SECRETARIAAT en
LEDENADMINISTRATIE**
VBBN, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon
VBBN (secretariaat/redactie) 08370-22422
Bijenhuis (handel/winkel) 08370-22733

Openingstijden
Secretariaat di. - vr. 9.00-16.00 uur
Winkel di. - vr. 9.00-18.00, za. 9.00-13.00 uur

Postgiro
VBBN (Vereniging) 84.68.01
Bijenhuis (Winkel) 82.32.76

Bankrelatie
ABN, Wageningen, Postgiro 82.41.84
Rek.no. VBBN (Vereniging) 53.90.42.897
Rek.no. Bijenhuis (Handel) 53.90.42.900

Registratie K.v.K.
VBBN: Verenigingsreg.no. V119736
Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk
Van Mastrigt en Verhoeven B.V. Arnhem

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij **voor de 10e van de maand**, voorafgaande aan de maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven en betaling van advertenties en Speurbijtes.

jaargang 86 - nummer 7/8 - juli/augustus 1984

De strijd om het behoud van de heide (Jan van de Veluwe)	199
Van imker tot imker (Ko Zoet)	201
Koninginneteelt in N.-Duitsland - 3 (slot) (R. Kakes)	203
De vijftiende heidejaren van Oonk (Otto de Kat)	205
Bijenplant in beeld: Heggerank (Arjen Neve)	208
Bijenteelt in Roemenië (drs. J. Beetsma/ drs. A. de Ruijter)	209
Het afjagen van een bijenvolk (Jan van de Veluwe)	216
De lezer schrijft: Daar vraag je me wat: „Voeren van een korfvolk”	217

En verder	
Evenementen over de grens	200
Bijschrift: Wespen als wapen	207
De bij in de filatelie (A. Smit)	215
Nationale Imkersdag 1984 Bommelerwaard	220

Ter zake	
CAD Bijenteelt/Ambrosiushoeve	204
Officiële mededelingen	220
Onderwijs - demonstratie - voorlichting	222
Wij gedenken	222
Aktie in de regio	223
Imkersagenda	223
Advertenties	223/224
Speurbijtes	224

bij de VOORPLAAT

Deze spreekt dit keer voor zichzelf. De opname werd gemaakt door de heer **A.P. Posthumus** uit **Veenendaal**.

DE STRIJD OM HET BEHOUD VAN DE HEIDE

Voor het eerst in mijn imkers-carrière ben ik in 1983 niet met mijn bijen naar de heide geweest. Hoewel ik me aanvankelijk tegenover mijn immen een beetje schuldig voelde, bleek later dat de heide vanwege de intense zomerdroogte nergens in staat was te honingen, zodat ik me achteraf gelukkig prijs ze dat lot bespaard te hebben.

Bij al mijn verkenningstochten over de Veluwe heide, voorafgaande aan de bloei, had ik enkele ontmoetingen met onze heidebeheerders, waarbij ik onder de indruk kwam van de vele activiteiten, die er gaande zijn om het bloeiende heidelandschap van de Veluwe in stand te houden. In de afgelopen jaren heeft Staatsbosbeheer vele experimenten uitgevoerd om de kwalijke vergrassing tegen te gaan.

De vier belangrijkste wapens tegen dat euvel zijn:

- ★ Het **laten grazen** van schapen, het enige vee dat de ruige heide als smakelijke hap accepteert. De exploitatie van schaapskudden brengt echter zoveel kosten en "sores" met zich mee, dat deze benadering slechts plaatselijk uitkomst kan bieden.
- ★ Het **afplaggen**, zoals de Veluwe boer dat vele eeuwen lang deed om in combinatie met mest uit de schaapskooien natuurlijke mest voor zijn akkers te produceren. Momenteel is plaggen, aldus een woordvoerder van Staatsbosbeheer, het kost-

baarste omdat er zeer ingewikkelde machines voor nodig zijn, waarvan er slechts een tweetal beschikbaar is. Op Hoog Buurlo bij Radio Kootwijk zal daar binnenkort een aanvang mee worden gemaakt.

- ★ Het **afbranden**, een zeer oude remedie. Buiten beschouwing latende de problemen die deze aanpak met zich mee brengt, is het gevolg dat de as op de heidevelden achterblijft en aldus een dankbare voedingsbodem is voor buntgras, dat onze heidevelden momenteel zo ontsiert.
- ★ Het **afmaaien**, waarbij het maaisel moet worden afgevoerd wil het niet als mest voor de vergrassing gaan dienst doen. De afvoer van het heidemateriaal was daarbij tot voor kort het grote probleem.

Een afwisseling van deze vier maatregelen zou een effectieve oplossing kunnen zijn, ware het niet dat de totaalkosten ervan dat onmogelijk maken.

Wie gedurende de laatste maanden van 1983 de weg van Apeldoorn naar Hoenderlo bereed, zal ontdekken hebben dat het fraai hellende heidegebied 't Leesten langs de Hoenderloseweg geheel is afgemaaid, waarna de heide tot balen werd geperst, die bij honderdtallen verspreid lagen op die mooie natuurvlakte.

Voor het toerisme is dat een uniek stuk landschap, echter in mindere mate voor de imker. Van oudsher is namelijk bekend dat de heide aldaar geen honing van enige betekenis oplevert. Soms probeert een enthousiasteling, verleid door de fraaie aanblik, het nog wel eens, doch zo'n bezoek blijkt steeds eenmalig te zijn.

Het grote probleem na het maaien was altijd om een rendabele bestemming voor die balen te vinden en daar schijnt men nu in geslaagd te zijn, waar we ons als imkers in mogen verheugen. De laatste tijd wer-

Heideveld bij Hoog Soeren.

De Heer Maillie heeft helaas wegens gezondheidsredenen zijn functie als redacteur van het Groentje moeten beëindigen. Wij zullen hem nooit voldoende kunnen bedanken voor hetgeen hij voor onze Vereniging heeft gedaan gedurende de vijf jaar dat hij de redactie voerde van ons blad.

Alle kopij, brieven en telefoons voor de heer Maillie gelieve u te richten aan het Bijenhuis.

De redactie zal voorlopig worden waargenomen door mw. T.E.A. Rive.

De heide bij Assel wordt onder leiding van SSB afgebrand.

den vele vrachten heibalen naar Duitsland uitgevoerd, waar men er een tweeledige bestemming aan weet te geven. In de eerste plaats voor vloeivelden in zuiveringsinstallaties en voorts als dakbedekking, wel een zeer oude toepassing.

Een en ander was aanleiding voor ons land eveneens beproevingen te doen op het terrein van zuiveringsinstallaties. Een derde afzetmogelijkheid werd daardoor de toepassing om er in Noord-Holland polder-sloten mee te dempen. Na deze sloten met dat produkt te hebben opgevuld werd een en ander afgedekt met grond en grasbegroeiing, waarna er een soort natuurlijke drainage ontstond. Op deze manier was men in staat grote aaneengesloten stukken grasland te creëren, waarbij de voormalige heide de drainagefunctie van de sloten tot in lengte van dagen overneemt.

Bijen op de heide bij Assel.

Is er een goede afzet gevonden, waarbij het transport op rendabele wijze kan worden uitgevoerd, dan gaat de toekomst van onze Veluwe heidevelden er weer "paarskleurig" uitzien. Laten we hopen dat die goede initiatieven van Staatsbosbeheer op al onze nationale heidevelden toegepast zullen kunnen worden, want om toch even dicht bij huis te blijven, wat is nu een Veluwe zonder bloeiende heide?

Jan van de Veluwe

bijen limerick

Een dar op een vliegplank in Drachten

Ontwaarde plots grimmige wachten.

Dat leek erg verdacht.

.Je zag dat hij dacht:

"Die wachten die willen me slachten".

Dr. L. van der Does, Enschede

3.1 EEN STEEK IN HET OOG

Imkers worden heel vaak in de buurt van het oog gestoken, maar slechts zelden in het oog zelf, waarschijnlijk omdat de betrokkene steeds op het juiste moment met zijn ogen knippert.

Toch komt het een enkele keer voor en de gevolgen van de steek zijn dan zeer bedreigend: er ontstaat een ernstige ontsteking in het oog, waardoor het zicht in het oog verloren kan gaan. Het is zelfs zo, dat als deze ontsteking doorzet, ook het niet gestoken andere oog op een vergelijkbare wijze kan reageren en verwoest kan worden.

Dit fenomeen wordt omschreven als **sympatische ophthalmie**.

Hoewel ikzelf een groot voorstander ben van werken met blote handen in de bijen, denk ik dat het toch verstandig is om een bijekap te dragen, ter voorkoming van een mogelijke oogbeschadiging door een steek.

Dr. J.C. van der Zwan

Reist u met bijen?

**Dan uw naam en adres duidelijk leesbaar
in onuitwisbaar schrift op elke korf of kast.**

**Dat is voorschrift
en helpt diefstal voorkomen.**

VAN IMKER TOT IMKER

Vervliegen van bijen

"V.V.V. in bijenstad" weet u nog? Daarbij is geweest op het gevaar dat door vervliegen van zieke bijen gezonde volken worden aangetast. Dat gevaar is natuurlijk niet van vandaag of gisteren maar door de huidige varroa worden we wel met de neus op de werkelijkheid gedrukt vandaar "Vervliegen Varroa Verspreiding". Wanneer en onder welke omstandigheden zal vervliegen plaats vinden?

Algemeen: als volken in lange rijen staan opgesteld.

- als de kasten in dezelfde kleur zijn geschilderd;
- bij de eerste vluchten na de winterzit;
- tijdens het invliegen van jonge bijen (oriëntatievluchten);
- na het verplaatsen van volken, denk aan reizen, dus zowel na aankomst op de reisstand als bij terugkeer op de thuisstand;
- aanvliegen op sterke volken.

Het vervliegen van bijen genoemd onder d) is in de praktijk bewezen en uitvoerig in een Groentje uit de twintiger jaren behandeld. Op 29 en 30 april werden uit een volk in een geel geschilderde kast 2000 aan- en uitvliegende bijen gemerkt. In de nacht van 30 april op 1 mei ging de betreffende imker met zijn stal op reis naar het koolzaad. De nieuwe standplaats was zeer mooi gelegen, beschut tegen de wind. Bij het open maken van de vlieggaten waren de bijen volkomen rustig en ze vlogen zich heel geleidelijk in. Die eerste dag vertoonden zich echter voor alle kasten gemerkte bijen. Het gedeelte van de stal waar het hier om gaat was als volgt opgesteld.

X	.	.	.	X	.	0	.	.	.	X	.	X	.	.	X
23				30		104				20		23			5

X = geel geschilderde kast

. = gelijksoortige kast van andere kleur

0 = de geel geschilderde kast met gemerkte bijen

Op 3 mei telden 6 waarnemers gelijktijdig hoeveel gemerkte bijen er gedurende een kwartier de gele kasten binnenvlogen. In de schets staan de aantallen vermeld. Uit deze proef blijkt dat de kans op vervliegen na een reis (koolzaad, heide enz.) heel groot is.

Ervaringen van de heer Keus

Deze praktische informatie ligt in de lange rij Groentjes opgeslagen en blijkt nog steeds geldig. Het is weer tevoorschijn gekomen door zeer attent imkeren van de heer Keus uit Ermelo. Hij volgt de ontwikkeling van zijn volken nauwgezet en merkte iets vreemds op dat niet was te verklaren met de hem beschikbare kennis. Hij zette vraagtekens achter de algemeen aanvaarde regel dat volken vooral op de hei-

de zo snel in sterkte achteruitgaan doordat de vlieg-bijen in spinnewebben verstrikt raken.

In het kort zijn relaas.

Op 2-8-83 werd een zeer sterk volk naar de heide te Ermelo gebracht. Zeer sterk betekent bij de heer Keus een volk op 4 (zegge vier) broedkamers. Wekenlang hing een baard van 20 à 30 cm lang aan de vliegspleet. Opbrengst 55p koolzaad- en einde juli 35p lindehoning. Na enkele dagen was de baard verdwenen en waren minder bijen in de bovenste broedkamer. In verband met de aanhoudende droogte werd dit volk op 10-8 verplaatst naar de hei waar een ander volk reeds lange tijd aanwezig was. Op 12-8, nog steeds warm zomerweer, vergeleek ik de sterkte van de volken. Volk 1 dat de hele zomer iets sterker was geweest dan Nr 2 was de helft van z'n bijen kwijt zodat het nauwelijks twee broedbakken kon bezetten. Van kast 2 kon daarentegen nauwelijks een broedkamer worden afgenomen. Beide volken hadden nog 12 ratenbroed. De koningin was geknipt zodat er geen zwerm was afgekomen, de kast was goed gesloten, dus ook geen bijenverlies tijdens de reis en de volken worden altijd 's avonds verplaatst. Het teruglopen van de volkssterkte van kast 1, welke tweemaal werd verplaatst, t.o.v. kast 2 die reeds lange tijd op de heide aanwezig was, bleek zeer opvallend en heeft mij direkt aan vervliegen doen denken hetgeen later werd bevestigd door een oud rapport uit ons Groentje.

De heer Keus besluit zijn brief met de opmerking "Er wordt zo vaak van alles en nog wat beweerd en/of klakkeloos overgenomen, zonder dat het beweerde goed is onderbouwd". Hartelijk dank mede imker voor deze bijdrage.

Verenigen van volken, vaak "leergeld betalen"

19 september. Ik ging twee volken verenigen want het werd tijd in te winteren. Het waren volken met volledig uitgebouwde broedkamers, beide hadden een jonge moeder. Eén volk was nogal stekkerig, die zette ik boven een separator op het rustige volk. Het had weinig voer, vandaar werd het een week lang regelmatig gevoerd. Door het op de separator te plaatsen zou het de vliegbijen verliezen waardoor probleemloos verenigen mogelijk leek. Vóór het verenigen probeerde ik uit het bovenste volk de moeder uit te vangen, ze glipte echter door mijn gehandschoende vingers. Dat was een streep door de rekening.

Ik nam daarop de separator weg. Niet alleen de moeders hebben het uitgevochten. Het werd een verschrikkelijke strijd, de volken hebben elkaar gedecimeerd. Eén moeder heeft het overleefd, want in de onderbak vond ik enkele dagen later eitjes. Een separator garandeert dus geen vreedzaam verenigen in-

dien het bovenste volk vóór de vereniging wordt gevoerd. Is dat een uitzondering vraagt collega **Hekman** uit **Barendrecht**.

Het volgende verhaal is van **Teun Langerak** uit **Boskoop**.

Op 'n volk bestaande uit broed- en honingkamer een open separator gelegd. De moeder die ik wilde houden zat onder de separator. Van het andere te verenigen volk ving ik de middag ervoor de moeder weg en 's avonds zette ik dit volk boven de separator. De volgende dag heb ik de separator weggehaald. Wel, een week later vond ik redcellen. Mijn goede moeder had dus het loodje gelegd.

Het verenigen van volken houdt altijd het risico in dat bijen elkaar afsteken of dat het moertje het leven laat als er geen begeleidente maatregelen worden genomen. Een goede maatregel is het tussenschuiven van een krant waarin enkele gaatjes zijn geprikt. Tijdens het gezamenlijk opruimen van de krant wordt de specifieke "eigen" geur van elk volk vermengd met de drukinktgeur van de krant. **ALLEEN IN HET VROEGE VOORJAAR** (er is altijd aangenomen vóórdat het fruit bloeit) kan meestal probleemloos worden verenigd mits één der koninginnen voor het verenigen is verwijderd, zodat de bijen zich moederloos voelen. In de nazomer gaat het verenigen echter nooit van een leien dakje en moeten er begeleident maatregelen worden genomen.

Enkele suggesties:

- a. Volken waarvan de vliegbijen zijn afgevlogen zullen minder problemen opleveren. Laat de te verenigen volken afvliegen op volken die een late dracht gaan benutten.

- b. Najaarsvereniging moet uiterlijk in augustus plaats vinden. De volken moeten de tijd krijgen **ONGESTOORD** naar de wintersituatie te kunnen groeien i.v.m. specifieke taakverdeling.
- c. Schuif een paar dagen voor het verenigen een stukje karton waarin een paar druppels essence zijn getrokken (vanille, amandel, of om de feestvreugde te verhogen "rum") in beide vlieggaten, zodat beide volken dezelfde geur bezitten.
- d. Gebruik altijd een krant.
- e. Tijdens dracht gaat verenigen naar wens. Is er geen dracht ontzegel van beide volken wat voer.
- f. Wilt u een jonge moeder via bevruchtungskastje, drieramer o.i.d. invoeren, maak het andere volk dan moederloos en verwijder na een week alle aangezette doppen zodat het zich absoluut moederloos voelt. Het is nu niet meer in staat zelf een moertje te kweken want er is geen geschikt broed en zal een ingevoerde koningin in dank aanvaarden. De drieramer met nieuw moertje komt boven de krant.

Natuurlijk is dit niet het hele verhaal over het verenigen van bijenvolken, een uitgebreid artikel is in de maak en houdt u van mij te goed. Maar in deze tijd van het jaar worden afleggers opgeruimd en voorbereidingen getroffen om met sterke volken de winter in te gaan. Mocht de zomer even teleurstellend blijven als de huidige aanzet, schroom dan niet een paar kg suiker te voeren. Eventueel kan later boven het rooster een liefst lage honingkamer worden geplaatst als nog dracht wordt verwacht.

Ko Zoet

De Zeeaster of Zulte (rechts) wordt ook wel Lamsoor (onder) genoemd, maar er is een duidelijk verschil in meer dan één opzicht (zie het artikel Nazomerdrachten-2, Groentje 9/1983, p. 224-228). De eerste foto is afkomstig uit Panda Nieuws van het Wereld Natuurfonds Nederland 5/1984, de tweede opname is van Arje Neve.

KONINGINNETEELT IN N-DUITSLAND - 3 (slot)

Derde en laatste gedeelte van het verslag door R. Kakes te Lemmer (KT-commissie) van de voordracht van ing. F.K. Tiesler op de KT-dag in Utrecht op 21 januari.

Het keuren van teeltvolken

Het keuren van kandidaat-teeltvolken gebeurt onder verantwoordelijkheid van de coördinatoren voor de koninginneteelt. Voor deze keuring heeft de Duitse imkersbond richtlijnen vastgesteld. Bij de keuring is de haaldrift het belangrijkste, verder wordt een volk gekeurd op zachtaardigheid, zit op de raat, zwermneiging, voorjaarsontwikkeling enz.

Om als teeltvolk in aanmerking te komen, moet het volk op al deze punten hoog scoren (uitgezonderd de zwermneiging natuurlijk). Naast deze keuring wordt nog naar raskenmerken gekeken, zoals vleugelindex, dit om niet-raszuivere bevruchtingen op te sporen.

Om voor keuring in aanmerking te komen moeten ook de voorgaande twee generaties gekeurd zijn en aantoonbaar goede resultaten geboekt hebben (bij nieuw op te bouwen lijnen gelden andere regels). Verder moet de opbrengst van tenminste 6 zustervolken bekend zijn, deze moet weinig variatie te zien geven en boven het gemiddelde liggen. Voor een darrenvolk is de kwaliteit van de vorige generaties doorslaggevend.

Als een volk goedgekeurd wordt dan krijgt het keuringsrapport een nummer en wordt ingeschreven. Door de strenge eisen komt maar een klein gedeelte van de volken door de keuring heen.

Lijn en kombinatieteelt

De koninginneteelt in Duitsland gebeurt volgens een vast concept. Voor N-Duitsland is dit concept: lijnenteelt en kombinatieteelt binnen het ras Carnica.

Onder een lijn wordt verstaan een afsplitsing van een kweekstam (b.v. Sklenar, Peschetz, Troiseck). De verschillende volken van een lijn zijn allemaal terug te voeren tot één koningin en zijn dus verwant. In N-Duitsland heeft men verschillende lijnen, die per lijn bij een bepaald klimaat of drachtgebied passen. Aan de kust zijn de omstandigheden anders dan ver landinwaarts. Deze lijnen zijn al jaren gescheiden geteeld en op hun eigenschappen getest. Deze lijnen vormen de basis voor de kombinatieteelt.

Bij lijnenteelt dreigt het gevaar van inteelt, bij kombinatieteelt echter zien we vaak een duidelijke stijging van de vitaliteit en haaldrift. Veel resultaat heeft men ook met de combinatie van 3 of 4 lijnen. Niet alle lijnen passen even goed bij elkaar. Of twee lijnen geschikt zijn om gekombineerd te worden zal eerst ge-

test moeten worden. Een paar combinaties zijn als bijzonder goed uit de bus gekomen, een meer-opbrengst aan honing van 30% in vergelijking met de uitgangslijnen is geen zeldzaamheid.

Verspreiding van teeltmateriaal

In de hiervoor gaande uiteenzettingen is duidelijk gemaakt hoeveel werk er verzet moet worden om in de koninginneteelt succes te hebben. Dit werk wordt gedaan door een vrij kleine groep imkers, die daar de tijd voor en er plezier in hebben. Het zou niet goed zijn als het bereikte resultaat niet verder kwam dan deze kleine groep. Alle moeite en kosten die gemaakt zijn hebben alleen maar zin als iedere andere imker hiervan mee kan profiteren. In N-Duitsland is het kweekmateriaal voor iedere geïnteresseerde beschikbaar. Voor dit doel organiseren de bijeninstituten, imkerscholen en teststanden regelmatig omlarfdagen.

Imkers die hier gebruik van maken vullen thuis een voorbroedkastje (b.v. 3-ramer) met vooral jonge bijen zonder moeder en zonder broed. Zij reizen met dit kast-

Het vullen van een voorbroedkastje.

je naar één van de omlarf-adressen, waar een ervaren teler de meegenomen plastic of wasdopjes voorziet van larfjes. De dopjes worden met de kurk waar ze aanzitten in teeltlatten geklemd en deze latten worden dan boven in het voorbroedkastje geplaatst. De bijen in het kastje verzorgen de larfjes en bouwen de dopjes verder uit tot koninginncellen. Na 24 uur worden de nu aangebroede doppen boven het rooster in een moeder-goed volk geplaatst, waar ze verder verzorgd worden.

Aan de kleinere imkers worden doppen afgegeven die al aangebroed zijn; in een styroporverpakking kunnen deze doppen zonder schade 2 uur buiten het volk gehouden worden. Thuisgekomen worden deze doppen direct boven een rooster in een volk geplaatst, tussen 2 ramen open broed. Per jaar worden in N-Duitsland op die manier ca. 15.000 larven afgegeven. Hoewel een deel van het materiaal mislukt, worden op deze manier toch ca. 6.000 volken van goed kweekmateriaal voorzien. Vaak wordt ook het afgeven of verzenden van stukjes raat met eitjes gepropageerd. Op grond van de ervaringen tot nu toe moet dit ontraden worden omdat de resultaten tot nu toe tegenvallen.

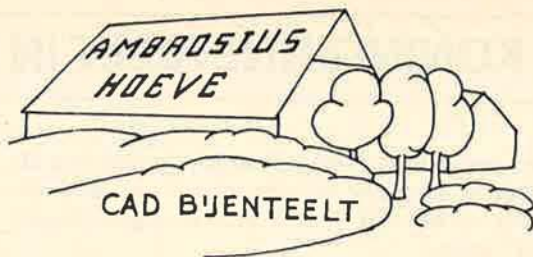
Op de hierboven beschreven manier is het voor alle Noordduitse imkers mogelijk om voor weinig geld de beschikking te krijgen over waardevolle koninginnen die produktieve volken opbouwen. Van het elders verkregen materiaal wordt over het algemeen niet nagekweekt, het volgende jaar haalt men weer nieuw kweekmateriaal. Na vele jaren intensieve arbeid is men in Duitsland nu zover dat men de verbaatardeerde bijen heeft teruggedrongen. Men heeft er nu een bij met overwegend Carnica-karakter. Hoewel de hoeveelheid drachtplanten sterk is afgenomen, zijn de honinggoogsten over het algemeen groter geworden.

Terug in Nederland

Tot zover het verslag van de voordracht van de heer Tiesler. Veel van de dingen die aan de orde gekomen zijn, zijn ook in Nederland mogelijk, de kennis en voor een deel ook de ervaring is ook in ons land aanwezig.

Wat wij missen is de steun van de overheid die de Duitse imkers in ruime mate krijgen.

Over welk soort bijen wij in Nederland moeten hebben, zijn de boeken nog niet gesloten. Misschien komen we er nog eens uit. Er zijn op zijn minst een aantal dingen die wij van onze Duitse collega's kunnen leren, want de omstandigheden zijn in Nederland niet zoveel anders dan bij onze burens. Willen wij er wat mee doen, dan zullen we het niet bij praten moeten laten, maar de handen uit de mouwen moeten steken. Er is al in verschillende plaatsen een koninginneteeltkursus georganiseerd, dus we zijn al op weg.

Het C.A.D. voor de Bijenteelt organiseert bij voldoende deelname in het najaar van 1984 twee cursussen:

- a. een korte applicatiecursus bijenziekten voor leraren bijenteelt en
- b. een tweejarige opleiding voor leraar bijenteelt toegankelijk voor hen die in het bezit zijn van een onderwijsbevoegdheid.

Voor inlichtingen en opgave wende men zich schriftelijk tot dr. ir. C. van Heemert, CAD v. Bijenteelt, Tilburgseweg 32, 5081 NG Hilvarenbeek.

TIPS VOOR DE MAANDEN JULI/AUGUSTUS

- Na het slingeren de ontzegelwas niet door de bijen buiten de kast op laten likken. Dit geeft vaak aanleiding tot roverij. Geef de ontzegelwas aan de bijen in een afgesloten voerbak.
- Zorg voor een voldoende hoeveelheid voer in uw bijenvolken. Het gebeurt maar al te vaak dat bij terugkomst van vakantie blijkt dat bijenvolken verhongerd zijn.
- Probeer in augustus geen jonge koninginnen meer te kweken voor moederloze volken. Volken met een te laat in het seizoen bevruchte koningin overwinteren meestal slecht.
- Indien er in deze periode moederloze of darrebroedige volken zijn, deze meteen verenigen met moederloze volken. Volken die moederloos/darrebroedig zijn geven geen honingoverschot en de raten worden omgebouwd tot darrenraat.
- Verenigen van moederloze volken door ze ca. 5 m voor de stand af te slaan op een krant of een doek. Zet op de oorspronkelijke plaats een moederloze volk of laat de bijen afvliegen op de buurvinken.
- Sterk gegroeide kunstzwermen kunnen nog gaan zwermen. Dit is te voorkomen door de kunstzwermen af te laten vliegen en/of broed aan de hoofdvinken te geven.
- Varroa-bestrijding heeft geen zin indien er broed aanwezig is. Wacht met de diagnose/bestrijding van Varroa tot eind september/begin oktober, wanneer het meeste broed is uitgelopen.
- Onderzoek in Zwitserland heeft aangetoond dat drijfvoeren in deze periode geen positieve invloed heeft op de ontwikkeling van het bijenvolk. Bespaar u dus de moeite.
- Een flinke oppervlakte gezonde heide is een eerste vereiste om met succes heidehoning te winnen.

DE VIJFENTWINTIG HEIDEJAREN VAN OONK

Nu in de loop van deze eeuw de meeste heidevelden ontgonnen zijn en dat gedeelte wat er nog van over bleef bovendien vaak van slechte kwaliteit is, heeft de heidehoningoogst niet meer die grote betekenis die zij in vroeger jaren had. In die tijd hadden de meeste imkers hun hele bedrijfsmethode op de heide afgestemd. Een mislukte heideoogst betekende dan een gevoelige klap. Daar kijken wij tegenwoordig anders tegen aan: een min of meer gelukke heideoogst is een leuke meevaller.

Zeventig jaar geleden schreef Jac. P. Thijsse in zijn Verkade-album "Bosch en heide" (1913):

"De imkers brengen in augustus hun korven naar de hei, honderden korven en in elke korf huizen dertigduizend tot veertigduizend bijen. Al die miljoenen werkstertjes zijn nu de hele dag op de heidebloem bezig. Ik fietste eens door de hei tussen Meyel en Asten, een lange boomloze weg met een enkel huisje op een traject van vijftien kilometer. Aan weerszijden strekte zich de hei uit, zover je zien kon, alleen aan de horizon blauwden de bossen en daar keek dan ook een torenspits juist over het randje. Wel, van afstand tot afstand kletterden telkens wat bijen in mijn gezicht; ze waren gelukkig te druk bezig om er aan te denken mijn een por te geven. Toen dat een paar keer gebeurd was keek ik eens beter uit en toen zag ik, dat hier en daar in de hei achter plaggenwallekes die bijenstallen stonden. Die bijen gaan van hun korf langs vaste wegen naar hun arbeidsveld en nu trof het die dag dat de bijenwegen van afstand tot afstand de grintweg kruisten. Toen ik er eenmaal opmerkzaam op was geworden kon ik al een meter of

dertig vooruit de stroom van vlijtige werksters over de weg zien gaan."

Dat waren nog eens tijden! Die goeie ouwe Verkade-albums worden soms nog wel eens in facsimilé herdrukt; kon dat nu ook maar met die uitgestrekte heidevelden.....

Maar hoe goed of slecht waren eigenlijk die heidehoningoogsten van vroeger?

In de vijfentwintigste jaargang (verschenen in 1931) van het maandblad "De Praktische Imker" geeft de heer A. Oonk (zie foto), "Een 25-jarig chronologisch overzicht over het verloop van het honinggewin op de heide van 1906 tot 1930". Oonk maakte daarbij gebruik van de jaarverslagen van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt en tevens van zijn eigen waarnemingen.

Hij was overigens een indertijd zeer gewaardeerde statisticus op het gebied van de bijenteelt. In bovengenoemd blad verzorgde hij een voortreffelijk maandoverzicht, waarin hij uitvoerig verslag uitbracht over het weer, het aantal vliegdagen, de hoeveelheid verbruikt voedsel, dan wel de toename in gewicht van de volken, bloeitijd van de drachtplanten, enz. Er zullen wel allerlei goede redenen zijn waarom we een dergelijke maandrubriek niet meer hebben (in tegenstelling tot bijvoorbeeld sommige Duitse bladen en niet te vergeten de Schweizerische Bienenzeitung), maar jammer is dat toch wel.

Maar laten we terugkeren tot de heideoogsten van 1906 tot 1930 zoals Oonk die beschreef.

Een paar citaten uit het chronologisch overzicht:

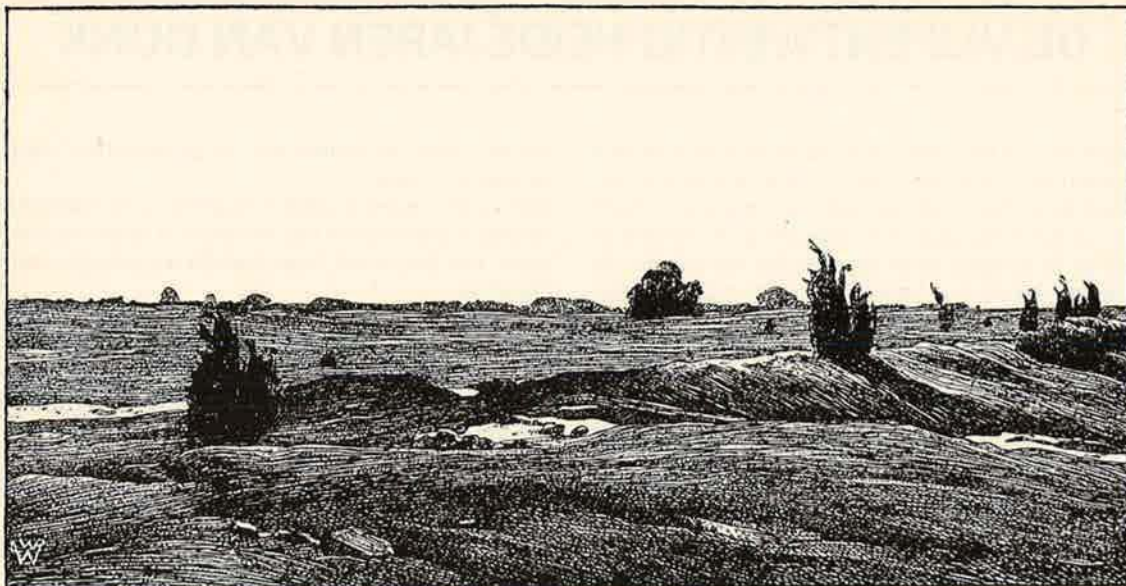
1911 - Een zeer droge en hete zomer. De hei was verdroogd en gaf niets. De boekweitvelden stonden verdord; de heide was letterlijk verbrand.

1927 - Ook dit jaar trad de heidekever in het laatst van juli weer hevig op en op de Veluwe richtte deze nog grotere verwoestingen aan dan het vorige jaar.

1930 - Abnormaal nat weer van 7 juli - 17 augustus. Neerslag in juni, juli en augustus 314 mm tegen 237 mm normaal. Heide buitengewoon ontwikkeld, zoals sedert jaren niet voorkwam, bloeide lang. Na 17 augustus trad geleidelijker gunstiger en warmer weer in. Zeer hete dagen in de laatste week van deze maand. Ook tot 12 september nog gunstig, droog weer, doch sinds 1 september koeler. Gewin was goed tot zeer goed.

Een topjaar in deze periode was 1910. "Dit jaar staat met gouden letters in de annalen der bijenteelt vermeld, omdat het een jaar was waarin buitengewoon veel honing op de hei werd gewonnen", zegt Oonk.

Hij vertelt dan dat er een zeer natte maand juli aan vooraf ging. De temperatuur was in augustus tamelijk gelijkmatig, zeer hoge standen kwamen niet voor. Het maandschrift voor de bijenteelt was enthousiast; men kon zich "ternauwernood zulk een overvloedig gewin" herinneren. Prompt vermeerde het aantal afdelingen en leden met ongeveer de helft! "Korven van tachtig à honderd halve kilo's gewicht waren geen zeldzaamheid. De aanvoer overtrof in de meeste gevallen de aanvragen, waardoor de prijzen zeer gedrukt werden".

Die arme imkers toch, nu hadden ze eindelijk eens een fantastische heideoogst en dan kelderden de prijzen weer. De wet van vraag en aanbod is soms hard. Een goed honingjaar moet dus eigenlijk een slecht honingjaar zijn.

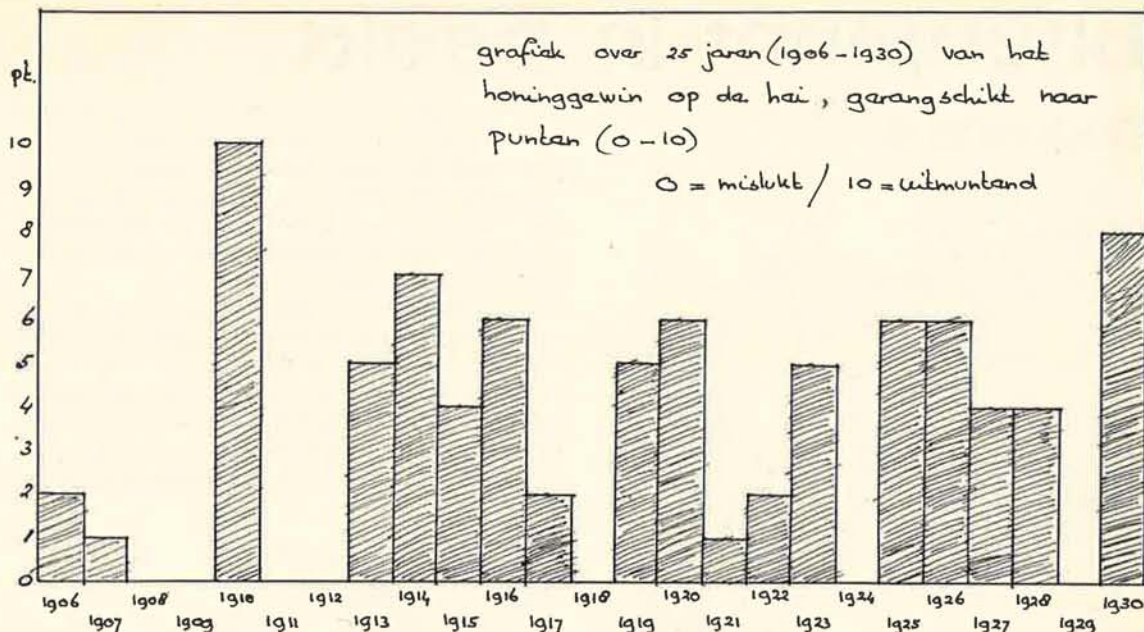
De jaren 1906, 1907, 1908 en 1909 waren rampjaren. Het Maandschrift schrijft over het jaar 1909 cynisch: "Het is een feit dat sedert de oprichting der Vereniging in 1898 niet zo'n ongunstig jaar voor de imkerij viel te boeken, dat naar het scheen de kroon zou zetten op het werk der drie voorafgaande jaren: de algemene vernietiging van het bedrijf"

Maar gelukkig kwam daarna het legendarische jaar 1910. Oonk geeft alle jaren een cijfer (van 1 tot 10). Zo krijgt bijvoorbeeld 1909 een "nul" en 1910 natuurlijk een "tien".

Samenvattend komt Oonk tot het volgende overzicht (zie grafiek):

- * één uitmuntend honingjaar (1910);
- * twee zeer goede honingjaren (1930 en 1914);

- * vier goede honingjaren (1916, 1920, 1925, 1926);
- * zes vrij goede honingjaren (1913, 1919, 1923, 1915, 1927, 1928);
- * drie slechte honingjaren (1922, 1906, 1917);
- * drie zeer slechte honingjaren (1907, 1921, 1908);
- * zes buitengewoon slechte honingjaren (1918, 1912, 1911, 1909, 1924, 1929).

Oonk voegt daar aan toe dat men aan de hand van deze statistiek zou kunnen zeggen dat in honderd jaar op de heide voorkomen: vier uitmuntende, acht zeer goede, zestien goede, vierentwintig vrij goede, twaalf slechte, twaalf zeer slechte en vierentwintig buitengewoon slechte honingjaren. Maar dat is natuurlijk onzin. Oonk stelt nl. de rangorde vast op subjectieve gronden - een jaar is goed of slecht of iets daar tussenin - en dan is het logisch dat de verhouding tussen goede en slechte jaren fifty-fifty is; daar heb je al die gegevens waarover Oonk beschikte niet voor nodig. Niettemin zijn we hem dankbaar voor dat aardige "chronologische overzicht over het verloop van het honinggewin op de heide van 1906 tot 1930".

En of er nou wel of geen statistieken zijn: ik voorspel dat 1984 een goed heidejaar wordt. Ik stuur er een paar volken heen. Wie weet een goed plekje voor me? Stel je voor: "honderd halve kilo's....."

En ik ben al tevreden met de helft.....

Otto de Kat

De foto van A. Oonk is uit "De Praktische Imker", dec. 1931, p. 143; de beide pentekeningen maakte L.W.R. Wenckebach voor het Verkade-album "Bosch en Heide", 1931. (OdK)

WESPEN ALS WAPEN

Meer dan 200 miljoen mensen in tropisch Afrika zijn afhankelijk van cassave als hun voornaamste voeding. Een wit soort schildluis is ook dol op deze knolachtige groentesoort. De luis werd voor het eerst waargenomen in Zaïre en is nu in opmars dwars over het continent met een snelheid van 500 kilometer per jaar. Tenzij die tot staan wordt gebracht, zullen nog veel meer mensen dan al het geval was in een regio die kampt met de grootste droogte van deze eeuw hieronder te lijden krijgen.

De schildluis heeft een natuurlijke vijand: een wesp die in Paraguay leeft. Er groeit cassave in Paraguay en de witte schildluis leeft daar ook. Maar voordat de luis bij de cassave kan komen, wordt deze opgegeten door de wesp. Tenminste, dat is de bevinding van wetenschappers aan het Internationaal Instituut voor Tropische Landbouw in Ibadan, Nigeria.

Op het ogenblik telen zij miljoenen Paraguayaanse wespen. Deze maand worden de wespen losgelaten in Nigeria en later in circa 20 andere landen waar de luis leeft. De wespen zullen losgelaten worden uit een vliegtuig dat uitgerust is met een machinegeweerachtige mechaniek dat op luchtdruk werkt.

Wat als de wesp zelf een pest wordt? De wetenschappers in Ibadan zijn vol vertrouwen dat dit niet zal gebeuren. In Paraguay is het niet 't geval. Toch hebben sommige hulporganisaties geweigerd bijdragen te leveren aan de ruim 100 miljoen gulden kostende wespenoorlog; zij adviseren voorzichtigheid met de remedie, die een gevaarlijke angel kan hebben.

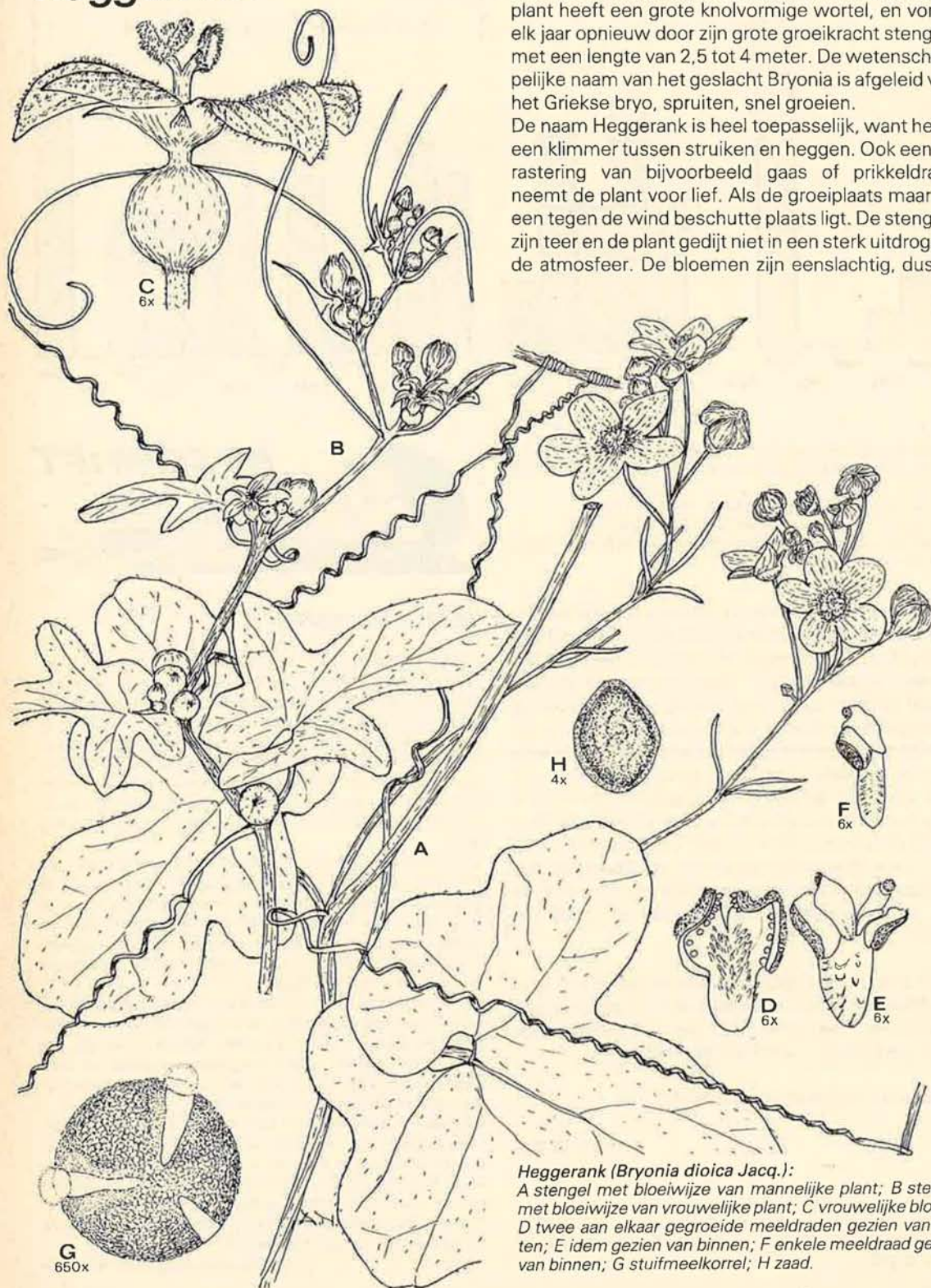
Uit: Elseviers Magazine, 4.2.1984

bijenplant in beeld

heggerank

Als de Heggerank deze zomer weer in bloei staat, moet u eens letten op de lengte van de stengels. De plant heeft een grote knolvormige wortel, en vormt elk jaar opnieuw door zijn grote groeikracht stengels met een lengte van 2,5 tot 4 meter. De wetenschappelijke naam van het geslacht *Bryonia* is afgeleid van het Griekse bryo, spruiten, snel groeien.

De naam Heggerank is heel toepasselijk, want het is een klimmer tussen struiken en heggen. Ook een afrastering van bijvoorbeeld gaas of prikkeldraad neemt de plant voor lief. Als de groeiplaats maar op een tegen de wind beschutte plaats ligt. De stengels zijn teer en de plant gedijt niet in een sterk uitdrogende atmosfeer. De bloemen zijn eenslachtig, dus er

Heggerank (*Bryonia dioica* Jacq.):

A stengel met bloeiwijze van mannelijke plant; B stengel met bloeiwijze van vrouwelijke plant; C vrouwelijke bloem; D twee aan elkaar gegroeide meeldraden gezien van buiten; E idem gezien van binnen; F enkele meeldraad gezien van binnen; G stuifmeelkorrel; H zaad.

zijn of alleen meeldraden of er is alleen een stamper in een bloem aanwezig. Bij de Heggerank komen mannelijke en vrouwelijke bloemen op afzonderlijke planten voor, de plant is tweehuizig.

Bij het zoeken van een aantal bloeiwijzen voor de illustratie van deze rubriek, het was op Terschelling, viel het me op dat de vorm van de bladeren varieert. Bij de mannelijke planten hadden de bladeren een meer afgeronde vorm. Toch is de bladvorm zo variabel dat beide planten niet aan de bladvorm zijn te onderscheiden. Door middel van ranken hechten de planten zich al klimmend aan andere planten vast. Eigenlijk is zo'n rank een blad van een bijzondere vorm. Ze vormen zich ook op dezelfde plaats als de bladeren in de stengelknopen. Eerst draait het uiteinde van een rank zich rond een vast punt waarna de gehele rank een draaiende beweging maakt. Ergens halverwege de rank vormt zich veelal een recht stukje. Zo ontstaat er een prachtige verende verbinding.

De bloemen ontwikkelen zich in de bladoksels. De mannelijke bloeiwijze is een losse tros met bloemen, die twee keer zo groot zijn als de vrouwelijke bloemen. De kleur van de kroonbladeren van de mannelijke bloemen is helder wit aan de rand overgaand in lichtgroen naar het midden van de bloem. De meeldraden zijn geel. Op het eerste gezicht lijkt het alsof er maar drie meeldraden zijn. In werkelijk zijn het er vijf, waarvan er vier twee aan twee zijn vergroeid. Samen bedekken ze de komvormige vergroeiing van kelk en bloemkroon. Hier bevinden zich de nectariën. Bij het nectar puren moet de bij met de tong door één van de drie openingen tussen de helmknoppen.

Langs de randen van de merkwaardig gevormde helmknoppen zit een rij glanzende bolletjes, die puntvormig eindigen. Gedurende de bloeiperiode verdwijnen ze langzamerhand. In de literatuur heb ik de functie van die bolletjes niet kunnen achterhalen. Ze zouden volgens mij wel eens de functie van schijnnectariën kunnen hebben om insecten de weg naar de werkelijke nectariën te wijzen. De inhoud van de bolletjes is klevig. Ze zouden ook kunnen dienen om de tong van het insect van kleefstof te voorzien, waardoor het stuifmeel zich daar gemakkelijker aan kan hechten. Onderzoek zou daar wellicht klaarheid over kunnen geven.

Hoewel de bloemen van de vrouwelijke planten kleiner zijn en een andere kleur hebben, ze zijn meer groen, worden beide bloemtypen door de bijen door elkaar bevoegen. Voor de bestuiving zijn de planten in belangrijke mate afhankelijk van de honingbij. Het in de korfjes verzamelde stuifmeel heeft een lichtbruine kleur. Het vruchtbeginsel bevindt zich onder de bloemkroon. Als je een vrouwelijke bloem van opzij bekijkt, lijkt het alsof de bloemkroon op een kort steeltje op het vruchtbeginsel staat. Al tijdens de bloeiperiode verschijnen vruchten aan de plant in de vorm van mooie rode bessen. Ze worden door vogels gegeten, die daarmee voor de verspreiding van de zaden zorgen.

Arjen Neve

BIJENTEELT IN:

ROEMENIË

Verslag van het bezoek aan het Bijenteeltcentrum in Boekarest, Roemenië van 19 t/m 26 september 1982 in het kader van het samenwerkingsprotocol Roemenië-Nederland.

Inleiding

Roemenië is een bijenteeltland bij uitstek. In vergelijking met de situatie in Westeuropese landen scoort de bijenteelt hoog. Op de 20,1 miljoen inwoners zijn er 71.000 imkers met in totaal 1.150.000 volken. De totale honingproductie wordt door de "Asociația crescătorilor de albine" (Bijenteeltorganisatie) geschat op 15-16.000 ton, hetgeen een gemiddelde jaaropbrengst per volk van 13-14 kg betekent. Over deze laatste getallen echter later meer.

De Bijenteeltorganisatie

Tijdens het gesprek met de Algemeen Secretaris, ir. E. Mărza, bleek dat deze organisatie zelfstandig werkt en geen onderdeel is van het Ministerie van Landbouw. Alle imkers zijn geregistreerd. Ongeveer 15.000 imkers zijn geen lid van de organisatie en hun bijenvolken zijn dan ook niet verzekerd tegen schade. Ondanks het feit, dat er alleen met toestemming gereisd mag worden, blijkt dat toch nog jaarlijks 10-15% van de volken gedood worden door bestrijdingsmiddelen. Ir. Mărza klaagde dan ook over een gebrek aan samenwerking met instanties die de besputtingen regelen.

In de bibliotheek van de Bijenteeltorganisatie vond een korte ontmoeting plaats met de kennelijk nog steeds actieve Prof. N. Foti, oud-direkteur van het Bijenteeltcentrum. De bibliotheek zag er zeer verzorgd uit: bijenteelttijdschriften uit alle delen van de wereld waren aanwezig.

Bijenteeltcentrum

Het Bijenteeltcentrum in Boekarest is gehuisvest in de gebouwen die ter gelegenheid van het XXe Internationale Bijenteeltcongres "Apimondia" en de 1e Internationale Bijenteelttentoonstelling in 1965 zijn gebouwd (zie foto). Het centrum omvat het oorspronkelijke Bijenteelt Onderzoek- en Productie Instituut, het "Economisch Complex", het "Gymnasium", de permanente bijenteelttentoonstelling en de Internationale Imkersorganisatie en Uitgeverij "Apimondia". Het geheel staat organisatorisch on-

der de landelijke Bijenteeltorganisatie. Tweederde van de kosten wordt gedragen door deze organisatie en éénderde door het Ministerie van Landbouw.

Het Onderzoek- en Produktie Instituut (zie foto 1 nr.1)

Dit instituut werkt in opdracht van het Ministerie en de Bijenteeltorganisatie. Er wordt op contract gewerkt; dit betreft zowel onderzoek als produktie. Binnen het instituut worden de volgende collectieven (afdelingen) onderscheiden:

1) Bijenvoeding en -teelt. Deze afdeling staat onder leiding van de algemeen directeur, ing. A. Mălaiu.

2) Produktie van honing en was. Hoofd is ing. N. Boreescu, die zich tevens bezig houdt met bijenteelt-projecten in de tropen.

3) Bijenziekten en pesticiden. Dr. Ionescu onderzoekt de schadelijkheid voor bijen van pesticiden, die door enkele farmaceutische industrieën geleverd worden. Dit geschiedt zowel in Liebefeld-kastjes met groepen bijen, als in vliegkooien met kleine volkjes. Dr. M. Marin onderzoekt ingezonden bijenmonsters op ziekten en parasieten.

Vanwege een algemeen importverbod worden alle geneesmiddelen voor de Roemeense markt door het instituut zelf ontwikkeld en geproduceerd, onder leiding van dr. Marin en ing. Agache.

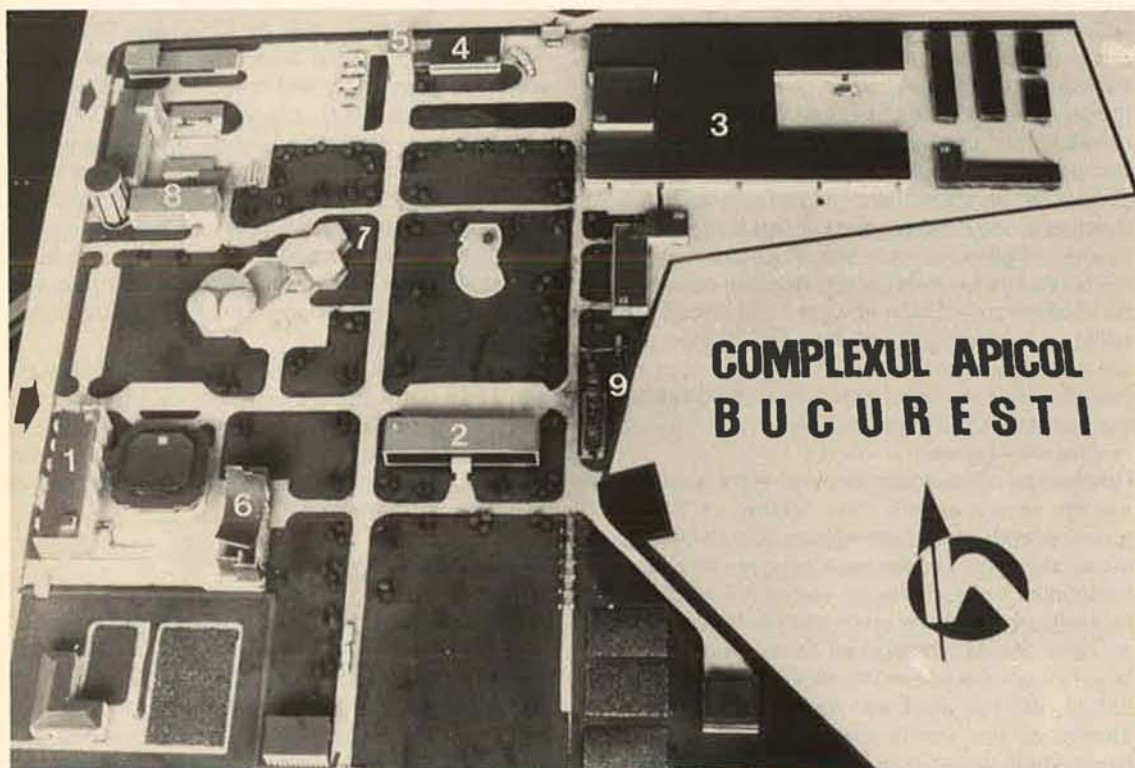
Varroa jacobsoni

De eerste besmetting van bijenvolken met de Varroa-mijt werd geconstateerd in 1973 in het departement Oltenia, aan de Roemeens-Bulgaarse grens. Dr. O. Haragsim (Dol, Tsjechooslowakije) werd direct te hulp geroepen, om vast te stellen dat het inderdaad de Varroa-mijt betrof. Daarna werd de diagnose uitgevoerd door de veterinaire dienst, met medewerking van de imkers.

Volgens dr. Marin bestaat het controleapparaat nu uit 7000 veterinairen. Per departement is er een laboratorium van deze dienst. In Boekarest is een centraal laboratorium met een bijensectie voor het stellen van de diagnose. Door het instellen van een reisbeperking (alleen toestemming met gezondheidsverklaring) kon de uitbreiding van de besmetting afgeremd worden. Pas in 1981 werd ook Moldavië (noordoostelijk deel van het land) tegelijk met het aangrenzende deel van de U.S.S.R. besmet. Momenteel zijn er geen reisbeperkingen meer.

Zoals bekend veroorzaken de mijten beschadiging van het broed, waardoor misvormde volwassen bijen ontstaan. Mevr. dr. E. Șerban toonde ons darren met morfologische afwijkingen.

Overeenkomstig de waarnemingen van De Jong (1981) in Brazilië, heeft zij nooit Varroa-mijten in ko-

1. MAQUETTE VAN HET BIJENTEELTCENTRUM:

1 Onderzoek- en Produktie Instituut; 2 Produktie van kunststraat, geneesmiddelen, cosmetica en versterkende middelen; 3 Honingverwerking; 4 Produktie van appelhoningazijn en stuifmeelttabletten; 5 Administratiegebouw; 6 Gymnasium; 7 Tentoonstelling; 8 Apimondia-gebouw; 9 Installatie voor waszuivering.

ninginnecellen gevonden. Alhoewel er volgens dr. Marin op de koningin zelden een mijt aanwezig is, waaruit geconcludeerd zou kunnen worden dat haar gedrag niet beïnvloed wordt, treedt bij de Varroa-besmetting volgens dr. Șerban zeer vaak stille moerswisseling op. In het tweede jaar van de besmetting zouden gehele volken de kast verlaten (absconding). Uit terloopse opmerkingen bleek toch wel dat imkers soms zwaar gedupeerd worden. Eén imker verloor 48 volken van de 60, in een ander geval waren er reeds in het tweede jaar van besmetting 60 van de 170 volken dood. Volgens dr. Marin zouden Varroa-besmette volken niet opvallend meer ziekten vertonen dan onbesmette. Omgekeerd meent hij, dat bij een ziek volk het effect van een Varroa-besmetting wel groter is. Volgens Plathina et al (1975) wordt het paralysevirus wel door de Varroa-mijt overgebracht.

Ter bestrijding van de mijt werd in eerste instantie phenothiazine gebruikt. In 1977 begon de behandeling met sineacar. Het sineacar (geproduceerd in het instituut) bevatte eerst K-79 (chloordimeform), maar deze stof werd later niet meer toegelaten. Het sineacarconcentraat wordt nu in een nieuwe samenstelling gemaakt. Het is te koop in de filialen van het Bijenteelcentrum. Per bijenvolk wordt een beperkte hoeveelheid beschikbaar gesteld. Het sineacarconcentraat wordt onder toezicht van een veterinaire verdund (10 gram actieve stof + 90 gram meel per volk) en aan de volken toegediend. Eerst werden de volken in maart-april en september-oktober tweemaal behandeld met een tussentijd van 10 dagen; het concentraat wordt nu nog tweemaal, alleen in het najaar toegediend (zie foto 2).

Volgens dr. Marin doodt het nieuwe sineacar de mijten voor 100%, bij aanwezigheid van broed wordt 90-95% van de mijten gedood. Het resultaat van de sineacarbehandeling werd gestaafd aan de hand van een grafiek van het aantal volken in Roemenië vanaf 1940: een voortdurend stijgende lijn, met een daling tussen 1970 en 1975, maar na de opgedane ervaring vinden wij dit geen sterk argument. Dat sineacar effect had, bleek bij een demonstratie op het centrum; hoe groot het effect is, werd ons niet duidelijk aangetoond. De werking van sineacar is door diverse onderzoekers in twijfel getrokken (Ritter en Ruttner, 1980). Dat de maandelijkse behandeling met sineacar van de volken op de koninginneteltstations niet afdoende was, is ons gebleken.

Sineacar wordt ook voor de diagnose gebruikt. Een dag na toediening wordt de onderlegger onderzocht. Bij de volken van het centrum wordt 5-10% onderzocht. Wanneer mijten gevonden worden, worden alle volken behandeld.

Hoewel ons met veel nadruk op het succes van sineacar werd gewezen, is ons duidelijk geworden dat bijv. op een grote staatsfarm de volken óók nog tweemaal per jaar met mierzuur worden behandeld.

Omdat het invoeren van grondstoffen voor de pro-

2. Dr. Ionescu en dr. Marin behandelen een bijenvolk met Sineacar.

duktie van sineacar problemen oplevert en omdat resistentie tegen dit preparaat binnen 5 jaren wordt verwacht, produceert het instituut nu arachnol. Een dik karton geïmpregneerd met deze vloeistof moet gedurende 3 weken op de bovenlatten worden gelegd. Deze manier van toedienen is in de Bondsrepubliek ontwikkeld voor mierzuur. Door dampwerking zouden ook de mijten in het gesloten broed worden getroffen. Volgens dr. Marin is deze wijze van toedienen beter dan het aanbieden van verbrandingsprodukten, zoals bijv. bij Folbex-forte.

Jammer genoeg speelt het fabrieksgeheim kennelijk een belangrijke rol. Later, wanneer de samenstelling van deze geneesmiddelen door onderzoekers in andere landen zal zijn vastgesteld, kan worden geverifieerd in hoeverre deze overeenkomt met reeds bestaande middelen.

4) Genetica

Het onderzoek van dr. Șerban en ing. Fota betreft diverse onderwerpen:

1) Selektieren van bijestammen met een grote gifblaas. Het is duidelijk, dat deze selectie plaatsvindt t.b.v. het verzamelen van gif voor het desensibiliseren van allergische personen. Kennelijk hebben bijen met een grotere gifblaas ook gifklieren met een groter productievermogen. Dr. Șerban heeft nu reeds de 6e generatie van een bijestam met een grotere gifblaas.

3. Filiaal in Rîmnicu Vilcea: verkoop van imkersbenodigdheden, literatuur, cosmetica, genees- en versterkende middelen.

2) Het kweken van bijenstammen die bij voorkeur een bepaald gewas bestuiven.

3) Het instandhouden van de oorspronkelijke Karpata-bij. Dr. Șerban probeert te bewijzen, dat dit ras niet gelijk is aan de Carnica, maar tussen de Carnica en Caucasica thuishoort. Het is een bijzonder zacht-aardige bij.

4) Het instandhouden van een bijestam die niet zwerm, maar waarbij alleen stille moerswisseling optreedt. Deze stam werd na 40 jaren selectiewerk door de vermaarde prof. dr. N. Foti verkregen.

5) Het selekteren op hoge honingproduktie. Hierbij wordt kunstmatige inseminatie toegepast, maar ook wordt gekruist op bevruchtungsstations in enkele afgelegen bergdalen.

Omdat dr. Șerban geen betrouwbare diepvriesfaciliteiten heeft, is zij niet in staat het sperma t.b.v. de kunstmatige inseminatie langdurig te bewaren. Koninginneteelt is nog mogelijk tot half augustus en kunstmatige inseminatie tot 10-15 september; tot dan zijn er nog darren aanwezig.

6) Het beheren van de 7 koninginneteeltstations, waarvan er 3 in de omgeving van Boekarest liggen, met elk 200 volken en 800 bevruchtungsfolkjes. Per jaar worden er ca. 30.000 koninginnen aan de imkers en staatsbijenstandens verkocht. Door het toepassen van een zeer efficiënt en arbeidsintensief systeem kunnen per jaar 7 teeltseries worden uitgevoerd. Gedateerde larven, afkomstig uit selectievolken,

worden in kunstdoppen van was overgelarfd en in een moederloze "starter" ingevoerd. Niet-geaccepteerde doppen worden de volgende dag opnieuw voorzien van een larve. Deze doppen laat men verder verzorgen, boven een moederrooster, in een moergoede "finisher". De gesloten koninginncel wordt op de 11e dag in een moederhuisje in het bevruchtungsfolkje overgebracht. Wanneer de koningin één week na het vaststellen van de eerste bruidsvlucht (rond het middaguur bij een aantal bevruchtungsfolkjes moederroostertje voor vliegopening wegnemen en waarnemen) nog geen eitjes heeft gelegd, dan wordt aangenomen dat de koningin niet gepaard heeft, zij wordt verwijderd. In deze week wordt de tweede koninginncel alweer in het bevruchtungsfolkje (zie foto's 4 en 5) ingevoerd. De gepaarde koninginnen kunnen worden bewaard in een moederloos folk gedurende 2-3 maanden. Per folk worden 18 koninginnen in verzendkooitjes door de bijen verzorgd. Dit opslaan van koninginnen lukt tot eind oktober. Het verlies aan koninginnen bedraagt $\pm 2\%$.

Prof. Foti ontwikkelde een methode om series koninginnen in een thermostaat te overwinteren. Deze methode is nogal kostbaar, omdat elke maand de begeleidende bijen vervangen moet worden. Een koningin die nu voor 50 Lei wordt geleverd zou dan 100-120 Lei moeten gaan kosten.

5) Farmacie en biochemie

Onderzoek geschiedt onder leiding van mevr. dr. M. Dragan en mevr. dr. E. Paloș. Het onderzoek betreft

4. Bevruchtungskastje, goed geïsoleerd met styropor.

5. Het interieur van het bevruchtungskastje.

kwijkteitscontrole van honing (hydroxymethylfurfural, diastase en suikergehalte), stuifmeelonderzoek en de produktie en kwijkteitscontrole van alcohol-extracten van kithars. Deze afdeling is nauw verbonden met een produktieafdeling in een van de andere gebouwen van het Centrum. Daar worden medicijnen, versterkende middelen en cosmetische produkten gemaakt waarin bijenprodukten (honing, was, gif, koninginengelei en kithars) worden verwerkt (zie foto 1 nr. 2).

In het centrum van Boekarest, waar de regering een gebouw beschikbaar heeft gesteld, worden deze produkten verkocht. In deze kliniek houden enkele artsen 3-8 uur per week spreekuur. Patiënten worden daar met bovengenoemde geneesmiddelen behandeld. Preparaten waarvoor geen recept nodig is worden hier, maar ook in de filialen elders, in grote hoeveelheden verkocht.

6) Bijenteeltuitrusting

Hier worden door drie ingenieurs prototypen ontworpen en gemaakt. Machines voor het bewerken van honing en het vullen van potjes werden geëxporteerd naar Cuba, Griekenland en Iran. Export van deze apparaten naar Joegoslavië en China is in voorbereiding.

7) Vormgeving

Alle bouwaktiviteiten, zowel binnen als buiten het complex, worden geleid door een eigen architectenbureau, waaraan 2 architecten en 3 tekenaars verbonden zijn. Ir. Elian (bouwkundige) had zijn studie in Delft voltooid en sprak dan ook perfect Nederlands! Alle aktiviteiten van het instituut worden ondersteund door ing. E. Tarja, wetenschappelijk secretaaris van het instituut. Iedere afdeling van het instituut wordt geacht een aandeel te leveren in de produktie. Dit vergt van de staf zeer veel tijd en aandacht. Bo-

vendien is elk staflid verantwoordelijk voor de gang van zaken (produktie) in een van de staatsbijenstanden (met elk 2000-4000 volken). Een en ander beperkt sterk de mogelijkheden voor eigen onderzoek.

Het "Economisch complex"

In hetzelfde gebouw waar de versterkende middelen en cosmetica gemaakt worden, werd ook kunstraat gemaakt. Gegoten en geperste kunstraat werd in de formaten Langstroth en Dadant-Blatt op vier machines geproduceerd.

De was-zuiveringsinstallatie was buiten het gebouw opgesteld (zie foto 1 nr. 9). Op de bovenste verdieping werd de kwaliteit van honingmonsters onderzocht (ook pollenanalyse) (zie foto 1 nr. 2).

In een ander gebouw werd de uit het gehele land afkomstige honing verwerkt (zie foto 1 nr. 3). Vervoer van de honing vindt plaats in vaten die eigendom zijn van het Centrum. In deze fabriek waren grote verwarmingskamers en bottellijnen.

In de tweede fabriek werden appel-honingazijn en stuifmeeltabletten gemaakt (zie foto 1 nr. 4). Tenslotte was er nog een administratiegebouw in de vorm van een bijenkast (zie foto 1 nr. 5).

Het "Gymnasium" (zie foto 1 nr. 6)

Aan deze school wordt les gegeven in de bijen- en zijderupsenteelt. Aan deze vakschool worden leerlingen van 14 t/m 18 jaar (9 t/m 12e klas) opgeleid voor het zelfstandig opzetten van een bedrijf, waarbij zij financieel gesteund worden door de regering. De leerlingen (kinderen van imkers) zijn afkomstig uit verschillende delen van het land; aan de school is een internaat verbonden. De lessen worden verzorgd door stafleden van het instituut en leerkrachten aangeesteld door het Ministerie van Landbouw. De leerlingen worden ingezet bij het produktieproces in het Centrum.

Een tweede onderwijsaktiviteit wordt eveneens door de stafleden van het instituut uitgevoerd. In het Centrum en in een afdeling in de Donaudelta worden tweemaal per jaar specialisatiecursussen voor groepen van 40 imkers gegeven. Onderwerpen zijn: koninginnenteelt en het verzamelen van bijegif en kithars.

De permanente tentoonstelling (zie foto 1 nr. 7)

Op het Centrum was een omvangrijke en prachtig ingerichte tentoonstelling aanwezig. Per jaar worden daar 6000 bezoekers ontvangen. Echter, zo langzamerhand werd het instandhouden van deze tentoonstelling als een zware last ervaren.

De Internationale Imkersorganisatie en Uitgeverij "Apimondia" (zie foto 1 nr. 8)

Prof. dr. V. Harnaj, voorzitter van Apimondia, ontving

ons. Het was een droevige ervaring om hem in zeer slechte lichamelijke conditie weer te ontmoeten. Prof. Harnaj heeft op energieke wijze tientallen jaren leiding gegeven aan de Internationale Imkersorganisatie en de Uitgeverij.

Naast het internationale tijdschrift "Apiacta", dat in het Frans, Engels, Duits, Russisch en Spaans wordt uitgegeven (abonnement slechts f 30,- per jaar), geeft Apimondia nog een 40-tal publikaties uit (eveneens in verschillende talen). Deze uitgaven betreffen o.a.: verslagen van de Apimondiacongressen, verslagen van bijeenkomsten waar specifieke problemen worden behandeld en woordenboeken voor bijenteelttermen in verschillende talen.

Prof. Harnaj sprak verder over de internationale bijenteeltcursus. In totaal heeft Apimondia nu 300 cursisten, meest afkomstig uit ontwikkelingslanden, opgeleid. De instructeurs worden volledig door Apimondia betaald, de cursisten ontvangen de verblijfskosten. In 1980 kregen 30 personen (uit 18 verschillende landen) gedurende 2 weken theorie en 1 week praktijk.

Rondreis langs enkele filialen

Begeleid door ing. Malăiu en dr. Șerban maakten we met de Landrover van het instituut gedurende twee dagen een rondreis (± 500 km) langs enkele filialen. Het eerste reisdoel was het filiaal in Pitești, een stad met veel nieuwbouw en uitstekend onderhouden plantsoenen. Het filiaal bestond uit een winkel, waar alle imkersbenodigdheden, literatuur, cosmetika, genees- en versterkende middelen verkocht werden. Op de eerste verdieping waren de administratieve vertrekken. De personeelsbezetting van een filiaal is: voorzitter, secretaris en boekhouder en soms een technicus. Tot het filiaal Pitești behoren 50 onderafdelingen in de dorpen, met elk een medewerker die op commissiebasis werkt. De imkers kunnen van het Bijenteeltcentrum een voorschot krijgen op de te leveren honing. In dit gebied werken 3000 imkers met 45.000 volken, daarnaast is er nog een staatsbijenstand met 2000 volken.

In het recordjaar 1979 werd er 117 ton honing aan het Bijenteeltcentrum geleverd. Dit zou dus betekenen, dat de productie per volk voor dat jaar nog geen 3 kg was! Met dat gegeven stuiten we inderdaad op een levensgroot probleem voor het Bijenteeltcentrum. Op de vrije markt wordt er 60-90 Lei per kilogram betaald. Afhankelijk van de kwaliteit koopt het Bijenteeltcentrum de honing voor 22-26 Lei per kilogram en verkoopt de gebottelde honing voor 42 Lei per kg. Een tweede concurrent van het Bijenteeltcentrum vormen de staatscoöperaties, die allerlei gewilde materialen en huishoudelijke apparaten leveren in ruil voor o.a. honing!

Kortom, al onze pogingen om een indruk te krijgen van de werkelijke honingproductie in Roemenië, mede in verband met het voorkomen van de Varroa-mijt, hadden geen enkel resultaat.

In Râmnicu Vâlcea (zie foto 3) hoorden we overeenkomstige verhalen. In dit gebied 3700 imkers met in totaal 41.000 volken. De recordoogst in 1979 was daar 187 ton honing, wat dus een gemiddelde van 4,5 kg per volk zou betekenen.

In Horezu, ten westen van Râmnicu Vâlcea, besteedden we de rest van de dag aan een bezoek aan het schitterende Grieks-Orthodoxe nonnenklooster.

's Avonds werden we ontvangen door de beste en oudste imker in Horezu, de heer P. Bălan. Beter gezegd, ons gezelschap werd onthaald. Mevrouw Bălan plaatste steeds meer overheerlijk voedsel op tafel.

Ook hier weer bleek, dat 1979 een recordjaar voor de honingoogst was geweest: 1979: 56, 1980: 35 en 1982: 14 kg/volk. De lage opbrengst van dit jaar werd geweten aan de langdurige droogte. Ook de heer Bălan leverde zowel aan het Bijenteeltcentrum als aan de staatscoöperatie.

De nacht brachten we door in een groot en sfeervol huis, eens het bezit van de Graaf van Greciano, nu behorende bij een grote bijenstand. In de schilderachtige omgeving stonden vestinghuizen (cula) die de bewoners vroeger bescherming boden tegen invallen van Tartaren en Ottomanen.

Op de terugreis over de hoogvlakte (Transsylvanië) ten noorden van de Karpaten bezochten we nog kort het filiaal in Brașov. Opvallende verschillen met het gebied ten zuiden van de Karpaten waren: de bouwstijl van de huizen en het gebruik van het Duits en het Hongaars op aanplakbiljetten etc.

Tenslotte

Op de laatste dag van ons bezoek hielden we voor de medewerkers van het Bijenteeltinstituut een voordracht over het onderzoek in Nederland. Gezien de uitvoerige discussies die daarop volgden, werd het gebodene wel op prijs gesteld.

De omvang en de organisatie van de bijenteelt in Roemenië hebben op ons een diepe indruk gemaakt. We vragen ons echter af, of er bij een zo sterk produktiegerichte opzet nog tijd is voor fundamenteel onderzoek.

Literatuur

- De Jong, D. (1981). Effect of queen cell construction on the rate of invasion of honey bee brood cells by *Varroa jacobsoni*. J. apic. Res. 20, 254-257.
Foti, N. (1958). Research work regarding the wintering of queen bees outside the cluster. Anal. Inst. Cerc. Zoot. 15, 821-851.
Platuhina et al (1975). Mikroflora klechtchei Varroa jacobsoni Oudemans (Parasitiformes, Gamasoidea) vzboutitelei varroatoz ptchel. Voprosy veterinarnoi arakhoentomologii, Tioumène 6, 161-165.
Ritter, W., Ruttner, F. (1980) Chemotherapie. Allg. Dtsch. Imkerztg. 14, 140.
Schell, M. (1982). Die Rumanische Imkerei und die Varroatozose. Allg. Dtsch. Imkerztg. 16, 207-211.

Drs. J. Beetsma, Lab. v. Entomologie, L.H. Wageningen.

Drs. A. de Ruijter, Proefbijenstand, Ambrosiushoeve, Hilvarenbeek.

DRACHTPLANTEN

De postadministratie van NICARAGUA liet op 20 maart 1984 een serie van zes postzegels het licht zien die onder de aanduiding "Flora apicola" - Bloemen van de bijenteelt - afbeeldingen laten zien van enkele daar te lande als zodanig aangemerkte gewassen.

De zegels hebben als nominale waarden respectievelijk 2 x 0.50, 2 x 1.-, 3, 4 en 5 C (ordoba) en laten niet alleen de betreffende bloemen naar voren komen, maar op elke zegel is duidelijk gemaakt dat deze drachtplanten door bijen worden bezocht.

Nicaragua in Centraal-Amerika kent een tropische plantengroei, waaruit voortvloeit dat de op de postzegels weergegeven bloemen daar ter plaatse zoal niet inheems zijn dan toch wel goed gedijen. Het zal de verzamelaar van bijenplanten echter opvallen dat verschillende exemplaren ook in West-Europa niet onbekend zijn. Als eerste daarvan moge genoemd worden de op een der 0.50 C-zegels voorkomende **Poinsettia pulcherrima L** (Euphorbia pulch.). Hier te lande bekend als de Kerstster, die in de decembermaand in ongetelde hoeveelheden als potplanten in evenzovele huishoudens wordt aangetroffen. Deze

in Mexico inheemse Euphorbiaceae is blijkens de aanduiding op het zegel daar te lande bekend als Paasbloem.

De tweede postzegel in de waarde van 0.50 C komt tot ons met een **Helianthus annuus L**, de overal ter wereld welbekende zonnebloem. Het zal wel niet nodig zijn hier nader op deze plant en zijn betekenis als bijenplant in te gaan.

Cassia alata L., een uit tropisch Amerika afkomstige hoge heester met gevleugelde peulen, behorende tot de Leguminosaceae, staat afgebeeld op een 1 C-zegel, terwijl op het tweede zegel in dezelfde waarde **Antigonon leptosus** Hook et Arn de aandacht krijgt. Deze uit Zuid-Amerika afkomstige klimplant met rode en witte bloemen draagt in het Nederlands de schone naam "bruidstranen". Deze bloemen bevatten veel honing en worden dan ook door bijen steeds druk bevolgen.

Op de 3 C-postzegel treffen wij aan **Bidens pilosa L.** met fraaie bloemen. Een composiet uit een grote familie; in Nederland onder verschillende variaties bekend als het Tandzaad.

De Stokroos - **Althea rosea Cav.** - komt voor op de 4 C-waarde. Dit overjarig gewas is oorspronkelijk afkomstig uit de Balkanlanden en Klein-Azië; ook in Nederland als sierplant een bekend kweekproduct.

Het zegel van 5 C tenslotte brengt een afbeelding van **Rivea corymbosa L.**, een klokbloem behorende tot de Campanulaceae (Klokjesachtigen).

Verschieden van de drachtplanten hierboven vermeld zijn ook te vinden op postzegels van andere landen. Uit de soms rijke keus volgen hieronder enkele van deze "meeliggers":

<i>Euphorbia pulcherrima</i>	Cook Island	1967	/Yv	152	Mi 166	30 c
	Costa Rica	1965	/Yv	273	Mi 30	5 c
	Cuba	1951	/Yv	352A	Mi 301	1 c
<i>Helianthus annuus</i>	Nederland	1932	NVPH	250	Mi 255	6 + 4 c
	Nederland	1949	NVPH	538/541	Mi 521/524	serie
	Zwitserland	1961	Yv	685	Mi 743	10 + 10 r
	Uruguay	1967	Yv	751	Mi 1067	10 c
	U.S.A.	1961	Yv	714	Mi 809	4 c
<i>Cassia alata</i>	Indonesia	1965	Yv	440	Mi 503	10 + 5 sen
	Congo ex. Belg.	1971	Yv	781	Mi 428	25 k
	St. Vincent	1972	Yv	319	Mi 316	1 c
<i>Antigonon leptosus</i>	Ned. Antillen	1964	Yv	335	Mi 144	25 + 11 c
	Cameroon	1966	Yv	424	Mi 465	20 fr
<i>Bidense pilosa</i>	Cuba	1970	Yv	1380	Mi 1565	13 c
<i>Althea rosea</i>	Albanië	1967	Yv	969	Mi 1145	15 q
	Joegoslavië	1961	Yv	847	Mi 947	40 D
	Hongarije	1961	Yv	1473	Mi 1803	1 Ft

Rivea corymbosa mij op zegels (nog) niet bekend.

A. Smit

HET AFJAGEN VAN EEN BIJENVOLK (6)

Deze handeling bestaat uit het afjagen of uitdrijven van een bijenvolk uit een korf, voorzien van vaste bouw, zonder dat deze erdoor beschadigt. Door de fijngevoeligheid van de imme veroorzaakt elke verstoring, zeker de schokwerking van het afjagen, een grote opwinding, die de bijen aanleiding geeft hun raatwerk te verlaten en een uitweg te zoeken aan dat onheil te ontkomen. Bovendien worden de bijen geprikkeld en iedere imker weet uit ervaring dat ook een korfvolk met de nodige omzichtigheid moet worden behandeld wil het zich niet in boosheid tegen de imker keren.

Zo is het ook bekend dat tijdens het reizen met bijen de meest voorkomende schade ontstaat door schokwerking, het stoten van het voertuig enz., hetgeen leidt tot opwinding waardoor de warmteontwikkeling in het volk snel kan toenemen. Daardoor is het altijd raadzaam eerst langzaam en voorzichtig te rijden en oneffen wegen zoveel mogelijk te mijden. Na even gereden te hebben hield men een korte pauze om de immen gelegenheid te geven even tot rust te komen, waarna de reis werd voortgezet.

Op dezelfde basis berust het afjagen, dat bij een rationele korfimkerij onontbeerlijk was en vele voordelen met zich mee bracht. Het afjagen moest de korf-imker tot in de puntjes beheersen. Voor dat doel had hij slechts enkele hulpmiddelen nodig, t.w. 3 of 4 scherp aangepunte korfkrammen, enig korfdoek, een onderzetrand en uiteraard een bijenpijp. Tevoren werden de bijen met een beetje rook naar binnen gedreven en werd het vlieggaat met een prop gras of mos gedicht. Vervolgens werd de korf omgekeerd en geplaatst op een onderzetrand (broedkamer) met een lege korf van het zelfde type er op. Een strip korfdoek werd tussen of rond de raakvlakken geplaatst, waarna de krammen de beide korven strak aan elkaar bevestigden. Deze werden zover in de korf gestoken dat men nog juist met de vingers eronder kon komen, zodat ze na het jagen weer op eenvoudige wijze konden worden verwijderd. Vond het jagen tijdens de dracht plaats, dan kwam een lege korf op de plaats van de af te jagen korf, zodat thuiskomende bijen niet zouden vervliegen.

Menige imker zette zich dan op een stoel of lege korf (kruiwagen, zesramers, e.d.) plaatste de onderste korf op zijn bovenenkel en begon te kloppen. Handiger was het als men een tafel nam en het geheel op een onderzetrand daarop plaatste. Men had dan meer armslag.

De bevolkte korf werd dan zodanig op de onderzetrand geplaatst dat het vlieggaat zich aan de rechter of linker zijde van de imker bevond, m.a.w. zodanig dat de slagen tegen de korf de zijkanalen van de raten troffen. Deed men dat niet, dan ging dat ten koste van eventueel jonge raat. Nu begon de imker met de vlakke hand tegen de kop van de onderste korf te kloppen, ging een minuut daarmee door en hield dan een korte pauze. De bijen namen die gelegenheid te baat, vulden zich met honing en gingen bij voortzetting van het jagen sneller lopen. De imker klopte geleidelijk aan van de kop van de korf naar boven. De meeste slagen moesten wel de kop treffen opdat de bijen van onder uit naar boven werden gedreven.

Het ritme van kloppen bedroeg ongeveer 90 slagen per minuut. Legde men het oor tegen de korf te luisteren, dan hoorde men het bruisen en lopen der bijen. Na ruim vijf minuten werden de korven aan de zijkant opgepakt, de onderste naar boven en de bovenste naar beneden gekeerd. Het geheel liet men door opbeuren twee- tot viermaal onder controle op een zak hooi of stro botsen, sloeg een paar maal stevig tegen de zijwanden van de bovenste korf, opdat zoveel mogelijk bijen in de onderste korf terecht kwamen. De krammen werden snel verwijderd en het omjagen was als regel voltooid. Het van elkaar nemen van de korven verschaft de bijen in hun nieuwe woonruimte ploseling toevoer van koelte waardoor rust intrad; men staat ervan versteld hoe rustig de bijen zich dan gedragen.

Wilde men de moer zien of er uitnemen dan gelukte dat het best bij de eerste ontplooiing van de bijen. Zeer zelden werden **alle** bijen omgejaagd, doorgaans bleven er zo'n 50 tot 100 achter, hetgeen geen enkel bezwaar opleverde. De koningin is van nature een goede loper, ze zal dan ook zelden achterblijven. Was dat bij wijze van uitzondering wel het geval, dan restte de imker niets anders dan de jagerij te herhalen.

Spoedig zal blijken dat er weinig routine voor nodig is om het afjagen succesvol te laten verlopen; het is wel aan te bevelen deze handeling in de ochtenduren uit te voeren, er is dan nog geen dun vloeibare honing in de korf.

Bij het **afstoten** van de bijen werkte men juist andersom, hierbij werd de bevolkte korf boven en de lege onder geplaatst. Deze handeling werd verricht aan het einde van het seizoen als de bijen definitief uit de korf moesten verdwijnen, dus voorafgaande aan het slachten. Ook werd dat wel gedaan in plaats van het afjagen als bij de voorjaarsinspectie een te klein of een door roer aangetast volkje uit een korf verwijderd moest worden om dat via een onderzetrand, waarop een korfdoek, onder een buurvolk te plaatsen.

Bij het afstoten doet men een koord (reisriem) in de lengterichting rond de beide korven. Men pakt de bovenste korf vast en laat het geheel 20 tot 25 maal verend opstoten, d.w.z. onder controle op een zak

hooi of stro op en neer bewegen. De korven daarbij niet voorzien van korfkrampen, het goed vasthouden van de beide korven is wel nodig. Binnen twee minuten zit het volk dan in de onderste korf. Deze behandeling werd bij voorkeur 's morgens uitgevoerd om de dracht zo weinig mogelijk te beïnvloeden, voorts was er dan geen risico dat vers gehaalde nectar in de korf aanwezig was.

Ziet een beginner tegen het afjagen (afstoten) op, dan luidde het advies het eerst maar eens te proberen met een korf met oude raat, dus vroeg in het seizoen. Problemen kunnen zich dan niet voordoen.

Hoe warmer, hoe sneller de bijen lopen; op koudere momenten zoals in het najaar legde de imker de korf vooraf even op zijn zijkant, zodat de zon de bijen naar de uiteinden van de raten lokte.

Voor de grotere imkers was het praktisch te werken met korven van precies dezelfde doorsnee, hetgeen bij het jagen een goede afdichting garandeerde. He-las liet die normalisatie nog wel eens te wensen over, met het gevolg dat de imker met een zgn. jaag-nap werkte, een soort grote platronde korf, waarop elke andere korfmaat paste, alleen het aan elkaar bevestigen was nauwelijks mogelijk. Een voordeel hiervan was dat de bijen na het afjagen over een groot gebied verspreid zaten, hetgeen het zoeken naar de moer vergemakkelijkte.

Het afjagen is in wezen een zeer simpele zaak, die in elke gevorderdencursus thuishoort. Heeft men het eenmaal gezien en beoefent, dan beoordeelt men dat als een schone ervaring, die men als echte imker niet zou willen missen.

Jan van de Veluwe

Apimondia houdt het 3e internationale symposium over Varroa dit jaar in het Joegoslavische Split van 30 september tot en met 2 oktober. Alle correspondentie en verzoeken om informatie richten aan het volgende adres: Technical Secretariat c/o "Dalmacijaturist" - "VARROA" '84, Mrs. Vesna Vujičić-Dordević, M.S., 58000 SPLIT, Titova obala 5/I, Yugoslavia; tel. 058/44-666, 45-643. Een globaal programma is ook op het Bijenhuis aanwezig.

HONING is PUUR natuur!
Welk ander voedingsmiddel nog meer?

de lezer *Schrift*

DAAR VRAAG JE ME WAT: "VOEREN VAN EEN KORFVOLK"

Een geweldige hoeveelheid reacties hebben we ontvangen op de vraag van afdeling Zwolle "Wie weet raad voor het lastige voeren van een korfvolk", zoals weergegeven in de rubriek "Geknipt voor u" (Groentje, november 1983). Alle inzenders hartelijk dank, dit probleem is nu de wereld uit. (Ko Zoet)

De heer **Joosten** uit **Renkum** schrijft:

Onder de korf heb ik een soort kist geplaatst, waarin ik een voerbak kan plaatsen. De bijen hebben door middel van een voeropening in de bovenzijde van deze kist toegang tot de voerbak. Rondom de opening is een plastic-kraag gemaakt, zodat de bijen gemakkelijk de voerbak kunnen bereiken (let wel, het plastic van deze kraag moet wel dik zijn zodat de bijen het niet stuk knagen, doch ook weer niet te dik zodat de voerbak er gemakkelijk onder geschoven kan worden).

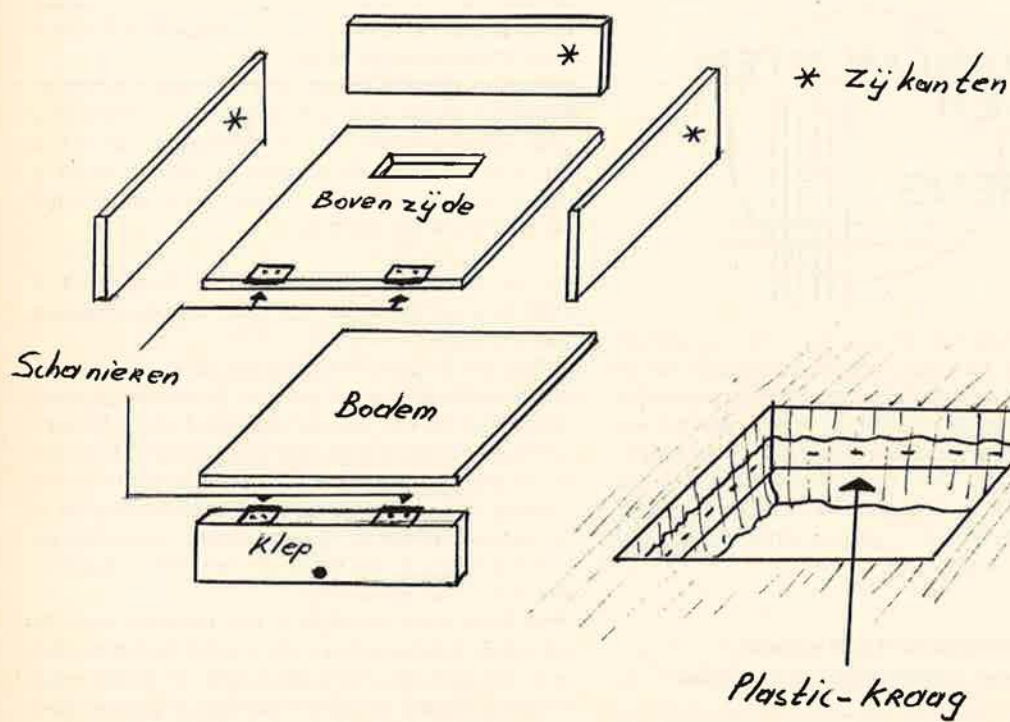
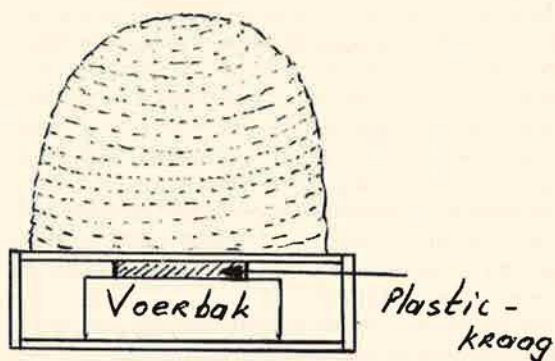
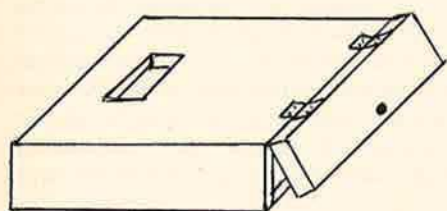
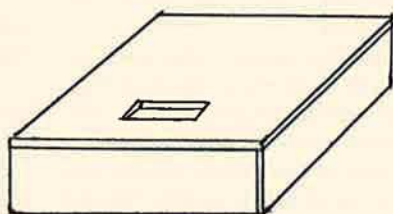
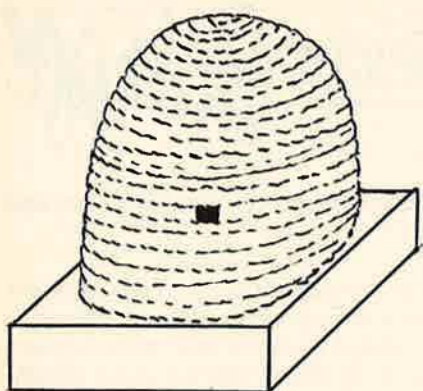
Eén van de zijanten heb ik scharnierend gemaakt, waardoor de voerbak in de kist kan worden geschoven. Doordat de kist vierkant is kan ik de opening (klep) voor de voerbak ten opzichte van de korf plaatsen zoals ik dat zelf wens (achter, voor of één van de zijanten). De kist staat permanent onder de korf. Worden de bijen niet gevoerd dan leg ik een gaasje op de voeropening en zet de voerklep open. Zodoende ontstaat bodemventilatie.

Roofbijen hebben zowel bij het voeren (gesloten voerklep) als bij ventilatie (gaasje op voeropening) geen toegang tot de korf. De afmetingen van de kist zijn afhankelijk van de diameter van de korf en de te gebruiken voerbak, daarom heb ik geen afmetingen vermeld bij de tekeningen.

De heer **van Lenthe** uit **Dalfsen** (afd. Heino) heeft in 1983 de proef op de som genomen met de volgende voermethode.

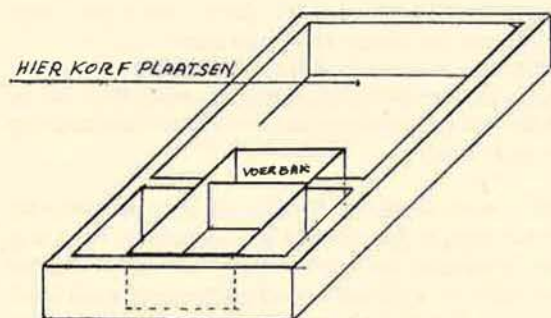
Ik heb een houten kist gemaakt, door een tussenwand verdeeld in twee ruimten. Boven de grootste ruimte kan de korf worden geplaatst. In de tussenwand is een opening gemaakt, waardoor de ons bekende plastic voerbak kan worden geschoven en wel zodanig, dat de klimruimte van de plastic-voerbak in de grootste ruimte van de kist uitkomt, dus onder de korf met bijen, en het reservoir met klapdeksel in de kleinste ruimte van de kist.

In de klimruimte verwijder ik het dekseltje zodat de bijen door deze opening in de voedertrog kunnen komen. De opening in de tussenwand van de kist moet zo groot zijn dat de plastic-voerbak er precies door

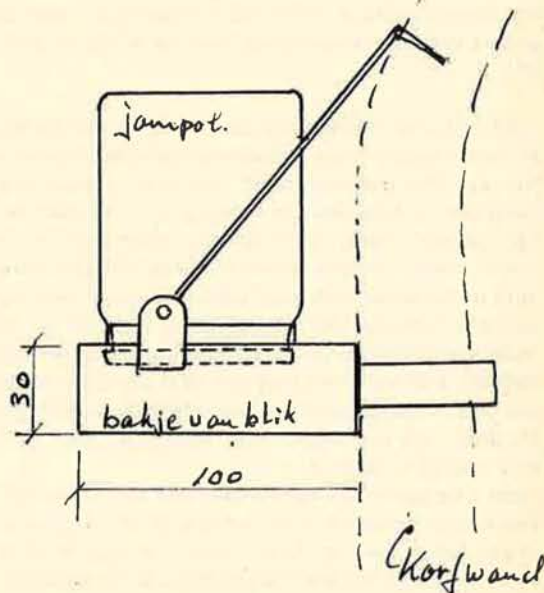
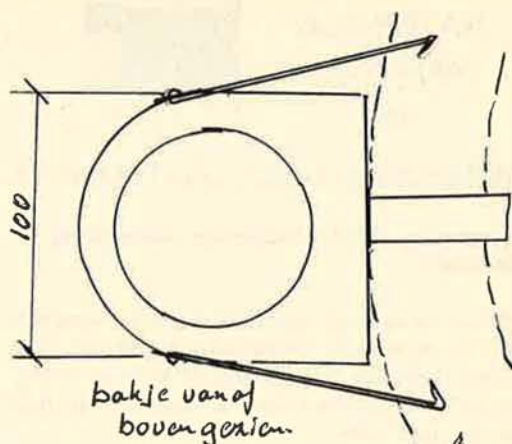
kan. Verder is de tussenwand uitneembaar gemaakt. De bijen moeten niet in het gedeelte kunnen komen waarin het voer wordt gegoten.

De korf hoeft gedurende het voeren niet meer te worden gelicht, omdat het vullen buiten de korf plaatsvindt; bovendien kunnen de bijen ons gedurende het voeren geen last bezorgen.

HOUTEN RAND

Het gedeelte buiten de korf kan tevens tegen wespen en rovende bijen d.m.v. een houten deksel worden afgesloten.

Ook de heer **Romeijn uit Heerde** heeft de oplossing voor het voerprobleem gezocht in een onder de korf te plaatsen kist met deksel waarin een voersleuf is aangebracht. De korf komt hier dus op het deksel te staan. De kist kan worden afgesloten door een scharnierende klep of door middel van een magneetsluiting. De voerbak is geheel van hout gemaakt en berust op het principe van de communicerende vaten (gelijk de bekende plastic voerbakjes).

Het voertoestel heeft hij aan de zijde die in de kist verdwijnt zodanig met een plankje verlengd, dat de voersleuf in het deksel door dit plankje voor de bijen wordt afgesloten als het voertoestel iets naar buiten wordt getrokken om met suikerwater te vullen. Bij de beschrijving behoren uitgebreide tekeningen, die ik liefhebbers gaarne toestuur.

Een geheel andere aanpak komt van de heer **den Uil uit Ermelo**, die schrijft:

Mijn korfvolken voer ik al jaren op dezelfde wijze als mijn kastvolken nl. met een jampotje waarvan in het deksel gaatjes zijn geprikt. Gevuld met voer op z'n kop boven het volk, zodat de bijen door de gaatjes het voer kunnen opnemen. Om deze manier van voeren ook mogelijk te maken voor mijn korfvolken heb ik ongeveer tegenover het vlieggat een gat in de korf gemaakt, waardoor een pijpje van ongeveer 15 millimeter kan worden geschoven. Als er niet wordt gevoerd sluit ik dat gat af met een stukje schuimplastic. Verder heb ik bakjes van blik gemaakt met een gat erin waardoor een jampotdeksel past. Aan de bakjes zit een stukje pijp gesoldeerd welke door de korfwand wordt gestoken. Van binnenuit kunnen de bijen dan

bij het voedsel komen. Het bakje wordt d.m.v. twee rijwielspaken aan de korf verankerd.

Men kan gemakkelijk waarnemen of en hoe snel de bijen het voedsel opnemen. Alle ellende van korf optillen, plat gedrukte bijen en vuiligheid in het voedsel wordt hiermee voorkomen. Bij de eerste maal voeren moeten de bijen aangespoord worden om door het pijpje naar het voer te gaan. Ik heb dit opgelost door wat voer op de bodem van het bakje te sprengen en tegen het bakje te tikken. Al gauw komen de bijen kijken wat er gaande is, zodat ze het suikerwater vinden.

Slechts eenmaal is het gebeurd, nadat ik een week niet bij de immen was geweest, dat ik een aantal dode bijen in het bakje vond. Onderzoek leerde dat het pijpje was afgesloten door een stukje raatwas aan de binnenkant van de korf. Wellicht is er tegen het bakje gestoten, waardoor het pijpje wat verder naar binnen is geschoven. Daarom het pijpje maar weinig langer maken dan de korfwand dik is.

NATIONALE IMKERSDAG

1984

BOMMELERWAARD | ZALTBOMMEL

25 augustus 1984: Nationale Imkersdag in Zaltbommel

Het zal aan de aandacht van weinig echte imkers ontsnapt zijn, maar toch herinneren we u er nog maar even aan: zaterdag 25 augustus wordt in de veilinghal in Zaltbommel sinds twee jaar weer een nationale imkersdag gehouden.

In het Groentje van maart en juni heeft daarover al het nodige gestaan. Maar het is misschien nodig de laatste twijfelaars nog even over de streep te trekken.

Voor de vaste bezoekers is dat natuurlijk niet nodig; zij weten dat zo'n dag behalve het officiële programma ook veel gezelligs biedt. Immers, in augustus, wanneer het bijenseizoen er weer op zit en iedereen zijn potten honing weer op de kelderplank heeft staan, hebben imkers elkaar over het afgelopen jaar veel te vertellen. Allemaal hebben ze weer veel bijzonders meegemaakt dat niet in de boekjes stond, maar waarover ze niettemin hun theorieën al klaar hebben. Ook voor wie nog niet zo'n ouwe rot in het vak is, is er veel plezier te beleven aan die eigenwijze insiders, van wie tussen het 'bijenlatijn' door toch veel nuttigs te leren is.

Hebt u behoefte aan het oordeel van 'de geleerden', dan kan dat op die dag ook, want zij zitten 's morgens in een forum over het economisch nut van de bijenteelt. Onder de inspirerende leiding van de algemeen voorzitter van de VBBN, de heer J. Speelziek, zullen daarover discussiëren de heren C. van Heemert (Rijksbijenteeltconsulent), Tj. Reitsma (Ministerie van Landbouw en Visserij), P. Schroeder (landbouweconoom) en H. Velthuis (laboratorium voor vergelijkende fysiologie te Utrecht). Zij zullen het vooral hebben over het indirect nut van de bijenteelt, dat wil zeggen de meeropbrengst van gewassen die door bijen bestoven zijn. Daarover is weliswaar nog betrekkelijk weinig bekend en ook zijn de meningen over de omvang van dat nut nogal eens verdeeld, maar juist daarom leek het ons een prima onderwerp voor een forum. Bovendien loopt Nederland in het onderzoek daarnaar achter bij andere landen; daar ziet men het belang van bijen als bestuivers blijkbaar wel.

Aan het forum kunt u uw vragen kwijt, bedenkt u ze maar alvast!

Nadat het forum een gedegen begin aan de imkersdag heeft gemaakt, volgt er een uitgebreide koffietafel. Daar nemen we ruim de tijd voor, omdat u ook de

gelegenheid moet hebben om langs de diverse stands van bijenartikelen, milieu-organisaties e.d. te lopen en om een bezoekje te brengen aan de cabines met film-, video- en diaprojecties.

's Middags zijn er dan naar keuze: excursies (naar Slot Loevestein, een hydrocultuurkwekerij en een orchideeën-kwekerij) en/of een realistische veiling met het veilingklokstelsel van allerlei producten, fanfare-muziek en andere feestelijkheden.

Ook is er een honingkeuring. Wie zijn honing daar wil laten keuren dient deze zaterdag tussen 8.00 uur en 9.30 uur in de veiling bij de commissie honingkeuring in te leveren.

Zo, u heeft nu een aardig idee wat er op de Nationale Imkersdag in Zaltbommel gaat gebeuren. Rest nog te vermelden, dat alle bovengenoemde activiteiten inclusief de koffietafel in de toegangsprijs zijn inbegrepen. Die toegangsprijs bedraagt f 30,- per persoon bij voorintekening; d.w.z. door overmaking van dit bedrag binnen één week na verschijning van dit nummer op banknummer Rabo 37.43.71.598 (giro-nummer van de bank: 898756) t.n.v. penningmeester J. v.d. Bruggen te Zaltbommel. Op de dag zelf ter plaatse betalen kan ook, dan bedraagt de toegangsprijs per persoon f 35,-.

Wij hopen u te mogen begroeten, zodat we de meer dan 50-jarige traditie van de nationale imkersdagen in ere kunnen houden.

Organisatiecomité NID '84

REGLEMENT NATIONALE HONINGKEURING

Doelstelling: Het bevorderen van een betere verwerking, verzorging en presentatie van imkerij-producten.

Uitgangspunt bij de honingkeuring is honing, welke voldoet aan het geldende „Honingbesluit dd. 14 nov. 1978 van de Ned. Warenwet“.

ALGEMENE BEPALINGEN

1. Er mag alleen Nederlandse honing ingezonden worden.
2. Er mag alleen honing ingezonden worden, die door de bijen van de inzender zelf gewonnen is in het afgelopen seizoen.
3. Er kan in de volgende klassen worden ingezonden:

- klasse 1: vloeibare honing
- klasse 2: gekristalliseerde honing
- klasse 3: heide-honing
- klasse 4: kristalliserende honing en heide-melange honing
- klasse 5: zomer-raathoning
- klasse 6: heide-raathoning
- klasse 7: brokhoning
- klasse 8: wasbodems vanaf 1 kilo
- klasse 9: wasbodems vanaf 5 kilo
- klasse 10: honinggebak
- klasse 11: verpakking en opmaak
- klasse 12: experimentele vormgeving
- klasse 13: vlechtwerk (korven van stro en/of buntgras)
- klasse 14: siervlechtwerk van stro en/of buntgras

1. De keuring wordt gehouden op 25 augustus 1984. De keuring is niet openbaar. Alleen leden kunnen meedoen.
2. Inzendingen kunnen worden afgeleverd op zaterdag 25 augustus tussen 8.00 en 9.00 uur (voor mensen die van ver komen tot uiterlijk 9.30 uur) in de veilingshal te Zaltbommel (t.o. N.S. station). Bent u niet in de gelegenheid de honing zelf te brengen, probeert u het dan als afdeling gezamenlijk te doen. Inzenders krijgen een inschrijffnummer. Inzendingen worden onder nummer gekeurd.
3. **Inleggelden.** f 2,- per inzending. In de klassen 1 t/m 4 gelden 3 flacons, gelijk van inhoud en vorm, uit één serie als één inzending.
4. **Keuring.** De keuring begint om 8.00 uur en is niet openbaar.
5. Per klasse mag met meerdere inzendingen worden deelgenomen.
6. Alleen flacons van 450 gr inhoud, mogen ter keuring worden aangeboden. Potten moeten tot de vulrand gevuld zijn.
7. **Etiketten zijn vereist.** Vanzelfsprekend mogen ten behoeve van de keuring op de etiketten naam en adres van de inzender niet voorkomen, deze mogen niet zichtbaar zijn.
8. **Beoordelingsnormen.** De jury beoordeelt in hoeverre de inzending aantrekkelijk is voor de konsument; zij let daarbij op kwaliteit, zuiverheid, verpakking en presentatie.
9. **Prijzen.** Een eerste prijs is 100 punten, een tweede prijs is 99 punten en een derde prijs 98 punten. Op het oordeel van de jury is geen beroep mogelijk.
 - a. De Ridder van Rappard-wisselprijs wordt toegekend: aan de beste inzender, die tenminste 5 prijzen heeft behaald in de klassen 1 t/m 9.
 - b. De wisselprijs van het Ministerie van Landbouw & Visserij, wordt toegekend aan de tweede inzender, die eveneens 5 prijzen moet hebben behaald in de klassen 1 t/m 9.
 De winnaars van de wisselprijzen ontvangen tevens als blijvende prijs de Gouden resp. Zilveren Legpenning der Vereniging. Alle inzenders ontvangen tevens een oorkonde, waarop de klassen waarin zij eerste, tweede en derde prijzen hebben behaald, staan vermeld. Bij toekenning der wisselprijzen geldt als norm: In iedere klasse telt slechts de hoogst gewaardeerde serie mee. De klassen 11 t/m 14 dingen niet mee bij de toekenning der wisselprijzen en medailles.
10. De jury behoudt zich het recht voor om van inzendingen monsters te laten onderzoeken. De eventuele kosten, max. f 25,-, kunnen in rekening worden gebracht bij de inzender, indien het monster niet voldoet aan de wettelijke eisen.
11. **Afvoer van inzendingen.** Na sluiting van de Nationale Imkersdag door de alg. voorzitter.
12. Inzendingen blijven voor rekening en risico van de inzenders.
13. In alle zaken, waarin dit reglement niet voorziet, beslist de organisatiecommissie, zonodig in overleg met de jury.

OPMERKINGEN

1. Potten en deksels dienen schoon te zijn (geen plaksel, verf, honing e.d. aan pot of deksel). Aan de pot mag niet te zien zijn wat er vroeger heeft ingezeten.
2. Meer inzendingen per klasse zijn toegestaan, mits er tussen de inzendingen duidelijke verschillen zijn (oordeel jury) in b.v. kleur smaak, geur, rijpheid.
3. **Toelichting per klasse.**

Klasse 1: Vloeibare honing.

Deze dient geheel vloeibaar te zijn, helder en doorzichtig en mag niet langer dan gedurende 12 uur tot hoogstens 40°C worden verwarmd.

- Klasse 2: Gekristalliseerde honing.
Deze dient volledig uitgekristalliseerd te zijn; oppervlak mag niet lopen.
- Klasse 3: Heide-honing.
Heide-slinger of -pers-honing. Mag niet „lopen” en moet de typische heidehoning-smaak, -geur en -consistentie hebben. Dopheide-honing valt niet onder deze rubriek.
- Klasse 4: Kristalliserende honing en heide-melange honing.
Niet meer geheel vloeibare en nog niet geheel uitgekristalliseerde honing. Met het blote oog moeten kristallen waarneembaar zijn.
- Klasse 5: Raat-honing.
Is honing in maagdelijke raat. Er mag geen kunstraat (ook geen extra dunne) gebruikt zijn. Een strookje voorbouw van maximaal 1/2 cm uitstekend is toegestaan.
- Klasse 6: Secties zomerraathoning en heideraat-honing.
Er mag geen kunstraat worden gebruikt. Een strookje voorbouw van 1/2 cm uitstekend is toegestaan.
- Klasse 7: Brokhoning in flacons.
Dit is één stukje raathoning, geheel in een potje passend, opgevuld met vloeibare honing.
- Klasse 10: Honinggebak.
Dit mag zijn koek, cake, taart, koekjes e.d., tenminste 2/3 van de zoetende bestanddelen moeten bestaan uit honing, recept dient bijgeleverd te worden.
- Klasse 11: Verpakking en opmaak.
Aantrekkelijke presentatie-vorm van imkerij producten (honing, was, propolis, koninginnegelei, stuifmeel mede, e.d.).
- Klasse 12: Experimentele vormgeving.
Expressie in de imkerij: etalage-, tafel-stukken; borduurwerk; houtsnijwerk; bijen-taferelen van brood, koek of was; foto's e.d.

De heer T.A. Visch, hoofdbestuurslid van de groep Twente, heeft eind mei zijn lidmaatschap van het hoofdbestuur opgezegd. Zijn functie als voorzitter van de Koninginneteeltcommissie heeft dhr. Visch eveneens neergelegd.

Het Dagelijks Bestuur heeft op 5 juni jl. de heer C.E. Jansen, te Haarlem (hoofdbestuurslid van de groep Noord-Holland) tot waarnemend voorzitter van de Koninginneteeltcommissie benoemd.

VERVOERSVERBOD VAALS (L)

In de gemeente Vaals in de provincie Limburg is een geval van mijtziekte geconstateerd. Ten einde verdere besmetting zoveel mogelijk tegen te gaan is het vervoer van bijen van en naar een gebied rond de besmettingshaard aldaar tot 31 december 1984 verboden.

BESLUIT LUCHTVAARTTOEPASSINGEN BESTRIJDINGSMIDDELEN IN WERKING

Op voordracht van staatssecretaris A. Ploeg (landbouw en visserij) is met ingang van 1 juni jl. het Besluit luchtvaarttoepassingen bestrijdingsmiddelen in werking getreden. Het besluit is tot stand gekomen in samenwerking met de betrokken bewindslieden van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer, welzijn, volksgezondheid en cultuur, sociale zaken en werkgelegenheid en verkeer en waterstaat.

Tot op heden gold ten aanzien van het "vliegtuigsporen" slechts de algemene zorgvuldigheidsnorm van artikel 13 van de Bestrijdingsmiddelenwet, waaraan een zekere inhoud werd gegeven door richtlijnen van de Planteziektenkundige Dienst van het ministerie van landbouw en visserij. Bovendien was de toepassing van zgn. "doodshoofdmiddelen" met behulp van luchtvaartuigen reeds verboden.

In het besluit wordt nu precies omschreven hoe, waar en onder welke omstandigheden bestrijdingsmiddelen met behulp van luchtvaartuigen mogen worden toegepast.

Zo zal de toepassing verboden zijn op te kleine of door hun vorm ongeschikte percelen, bij te harde wind of te hoge temperatuur of in de nabijheid van bepaalde gevoelige objecten, zoals natuurgebieden, bebouwde kommen e.d.

Ook is nu voorzien in een aantal verplichtingen voor de grondgebruiker van het te behandelen perceel, zoals het plaatsen van waarschuwingstekens voor het publiek, het bijhouden van een register en een meldingsplicht aan de gemeenten op het gebied waarvan de toepassing plaatsvindt. Met name deze laatste verplichting zal de controle op de naleving van dit besluit vergemakkelijken. Daarnaast zullen in de nabije toekomst krachtens de luchtvaartwetgeving strengere eisen worden gesteld ten aanzien van kennis en vaardigheid van de vlieger.

Het van kracht worden van dit besluit zal er toe dienen te leiden dat het toepassen van bestrijdingsmiddelen met behulp van luchtvaartuigen in de toekomst geen grotere risico's met zich brengt dan toepassingen met behulp van "landmachines".

De beschikking, die de afstanden, die in acht genomen dienen te worden ten aanzien van bebouwde kommen, scholen, ziekenhuizen e.d. regelt, zal een dezer dagen in de staatscourant worden geplaatst.

Persber. Min. L.&V. no. 195, d.d. 4.6.1984

onderwijs demonstratie voorlichting

CURSUS VARROA OOK IN HAARLEM

Het Imkersgilde Jan Swammerdam te Haarlem en omstreken organiseert op de zaterdagen 22 en 29 september een tweedaagse cursus in "Varroa bestrijdend imkeren". Deze eerder in Bunnik-Houten door mw. E. Kroes geleide cursus zal gezien de belangstelling in de regio door haar in Haarlem worden herhaald. Lestijd van 10.30 tot 15.30 uur, lunchpakket meebrengen, er is koffie en de kosten zijn f 25,- totaal. Deelname uitsluitend na aanmelding (i.v.m. plaatsruimte) bij het secretariaat tel. 023-241846 of 023-261253.

C.E. Jansen, secretaris

GESLAAGDEN EXAMEN PRAKTISCH IMKER

A.W. Braspenning (Enschede); C. Dekker (Zutphen); A. Groenendijk (Vlaardingenv); Joh. Hellenthal (Zwartsluis); W. Hulscher (Elst); F.A. Kessels (Nijmegen); H.A.R. Konninger (Haaksbergen); H. Kroese (Apeldoorn); P.H. Nibbelink (Arnhem); J.C. Ockhuysen (Heerenveen); H. Pieters (Joure); F.J. Scholten (Apeldoorn); H. Vernooij (Houten); C. de Wit (Heerenveen); S. Woudstra (De Steeg).

Het afjagen van een korf was dit keer onderdeel van het P.I.-examen 1984.

Op 3 juni overleed ons lid **Jacobus Punter** op de leeftijd van 63 jaar. Wij zullen hem missen op onze vergaderingen en wensen zijn familie de kracht toe dit verlies te kunnen dragen.

Bestuur en leden,
afd. Steenwijk e.o.

Op 14 juni is op 74 jarige leeftijd van ons heengegaan ons zeer gewaardeerde lid en oud bestuurslid **Fetze Sipkema**. Hij was een trouw en enthousiast lid van onze afdeling. Wij wensen de nabestaanden veel sterkte met dit verlies.

Bestuur en leden,
Bijenvereniging Oranjewoud

AKTIE IN DE regio

MEDEDELINGEN

31 augustus Afd. HAARLEM: "Wat betekent Staatsbosbeheer voor onze duinstreek". Terugblik op oogstresultaten.

AFGEBRANDE BIJENSTAL DOOR LTS OPGEBOUWD

Gorcum - De bijenstal in de plantsoenen nabij schoolgemeenschap Nijenhove is weer in oude glorie hersteld. De stal, waarin drie bevolkte bijenkasten zijn opgenomen, is gebouwd door leerlingen van de LTS aan de Vries Robbéweg.

Ongeveer twee jaar geleden brandde de stal met daarin vier bevolkte kasten geheel af. Vermoedelijk was de brand aangestoken. Dankzij de inzet van de voorzitter van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland afdeling Gorcum (VBBN), de heer B.A. van den Berg, is in een goed samenspel tussen de eigenaar (de gemeente), de beheerder (de VBBN afdeling Gorcum) en de LTS, de stal herrezen. Vierdeklasse leerlingen van de afdelingen timmeren en metselen hebben zich tijdens de praktijkturen een half jaar lang ingezet om de stal volgens de eisen des tijds gratis op te bouwen. De gemeente, die geen geld voor arbeid beschikbaar had, heeft de materialen betaald. De stal werd door wethouder Kalis officieel overgedragen aan de beheerder. Het dagelijks toezicht wordt uitgeoefend door de heer Van den Berg.

Enkele leerlingen van de LTS bij de nieuwe stal.

imkers agenda

11 augustus	Honingmarkt Zutphen, Schupstoel.
18 augustus	Bijenmarkt Delft, Agathaplein.
18 augustus	Bijen- en propagandamarkt annex honingkeuring, Drachten.
25 augustus	Nationale Imkersdag, Zaltbommel, Veiling t.o. NS-station, 10-17 uur.
25 augustus	Bijenmarkt Stadskanaal.
1 september	Bijenmarkt 's-Gravenzande, Marktplein.
1 september	Bijenmarkt Bussum
15 september	Honingmarkt, Ugchelen.
15 september	Imkersdag Zuid. Bonden, Hilvarenbeek.
22 september	Bijen- en Honingmarkt, Eerbeek.
29 september	Honingmarkt Zutphen, Schupstoel.
6 oktober	Onderwijsdag, Bijenhuis, Wageningen.

NOW REPRINTED POLLEN LOADS OF THE HONEYBEE

by Dorothy Hodges
price including postage DF120/£26.50
Postgiro/CCP Account Number 29 179 4408
details available from

International Bee Research Association,
Hill House, Gerrards Cross, Bucks SL9 0NR, England.

BIJENSTAND Fa. H.T. VAN DAM & ZN., JUBBEGA (Fr.), ☎ 05165 - 13 82

kan U alles leveren voor de moderne bijenteelt.

Kunstraat, bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen. Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen. Tevens voor **weder-verkoop** diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

Afbeeldingen maken het „Groentje” aantrekkelijker!

Tekeningen, zwart/wit foto's, kleurenfoto's, negatieven en dia-positieven zijn altijd welkom.

SPEURBIJTJES

Opgave schriftelijk. Tarief: 20 woorden f 7,50, elk woord meer 35 cent; te voldoen bij vooruitbetaling door storting op giro 846801 t.n.v. VBBN Wageningen. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud.

TE KOOP: nieuwe en gebruikte **honingslinger** - SPOT-
PRIJS. ☎ 05151-1252 (bellen tussen 12.30 en 14.30 uur of
tussen 17.00 en 20.00 uur).

TE KOOP: wegens omstandigheden; 2 gezonde **bijenvol-**
ken in prima simplexkasten van west red cedar hout, **ho-**
ningslinger en div. andere imkerbenodigdheden. Bols-
ward - op werkdagen telefonisch bereikbaar tussen 9.00 en
17.00 uur op nr. 050-116437.

TE KOOP: **bijenvolken** op ramen. ☎ 010-184509, Rotter-
dam.

CARAVAN TE HUUR, **alleenstaand** in Friesland, direct aan
grootscheepsvaarwater, prachtig uitzicht, f 225,- per
week. Van Heykoop, ☎ 05123-1588.

TE KOOP GEVRAAGD: **1 RVS slinger**. ☎ 05221-2346.

TE KOOP: **bijenvolken**. Dijkstra, Bossulaan 40, Emmel-
oord. ☎ 05270-12087.

TE KOOP: enige goed bevolkte **zesramers, simplex- en**
spaarkasten met toebehoren. L.K. Faber, Eenrummerweg
50, 9951 TX Winsum. ☎ 05959-1355.

TE KOOP: **spaarkasten** met toebehoren, gedeeltelijk als
bouwpakket. ☎ 05287-3181.

TE KOOP: **Bijenvolken** in spaarkasten, zowel carnica als
mellifera, imkergereedschap, 6 raamskasten, en koningin-
neteeltkastjes en aanhangwagen. Inl. C. Maste, G. c. Am-
stelstr. 332A, Hilversum. ☎ 035-43250. ('s avonds)

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

A.W. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63,
6361 GL NUTH (Limburg)

Kan U alles leveren voor de bijenteelt.
Prijslst op aanvraag, gratis toegezonden.

☎ 045-243183 Nuth of
☎ 045-252408 Brunssum.

Tevens bieden wij te koop aan:

BUCKFAST Produktie-koninginnen en
CARNICA Produktie-koninginnen.

Stammen af van in Nederland gekweekte konin-
ginnen door kunstmatige inseminatie.

NIEUWE OOGST!!

Honing, stuifmeel en koninginnegelei.

Prima kwaliteit, lage prijs, groot- en klein-
verpakking, franco thuis.

**GROOTSTE ASSORTIMENT
HONING- EN BIJENWASPRODUKTEN.**

Vraag prijslijst!

„de Rit” Zoelen,
☎ 03448 - 1653
Verdeelcentrum voor
imkerijprodukten.

IMKERIJ DE DAR, ☎ 072-120252
Schermerweg 105, 1821 BG Alkmaar
(Industrieterrein Oudorp)

Voor al Uw imkerbenodigdheden

De specialist van **HONING VOOR DE**
WEDERVERKOOP!!

Zoals bloemen, klaver, koolzaad, acacia enz.
Staat U op bijenmarkten koop dan bij ons:
Mede, honingzeep, crème, koek, stuifmeel,
sierkorfjes van aardewerk enz.

OOK VOOR AL UW IMKERMATERIALEN

**NABESTELLEN VAN VLOEIBARE SUIKER IS
NOG MOGELIJK!**

Opgaven zijn vrijblijvend onder onze kondities.

BIJENSTAND „DE BIJENKORF” Sinds 1897

HONING EN STUIFMEEL-POLLEN

Speciale aanbieding:

Stuifmeelpollen per kg f 23,50,
bij afname van 10 kg f 18,00 per kg.

Ook in honing hebben wij veel te bieden.

Bloemenhoning f 4,90 per kg.
Lindehoning f 5,25 per kg.
Acaciahoning f 6,25 en f 7,50 per kg.
Klaverhoning f 6,00 en f 6,75 per kg.
Boekweithoning f 5,50 per kg.

In verpakkingen vanaf 14 kg.

Bij afname vanaf 250 kg extra korting.

Prijzen excl. B.T.W.

**Tevens hebben wij voor U alle imkersartikelen
en specialiteiten.**

Prijswijzigingen voorbehouden.

Ons magazijn is geopend van maandag t/m zater-
dag van 8 uur 's morgens tot 9 uur 's avonds.

ONZE DEPOTS: Mevr. van Drieënhuizen
Wegastraat 18, HILVERSUM
☎ 035-852087.

Hoevelakenseweg 144 - 3784 WK TERSCHUUR
(bij Amersfoort), ☎ 03426-1978 - postrek. 2622.